

ČITANKA

ili

ČUDORĚDNE PRIPOVĚSTI

gez. u graviert. v. J. Meses

Lith. bei Jos. v. Platzer in Varaždin

ČITANKA

ili

ČUDORĚDNE PRIPOVĚSTI

na

Koristnu zabavu

Domorodne Mladeži.

Sa dvemi kamenorizi

U VARAŠDINU,

tiskom Josip pl. Placera, c. k. priv. tiskara

1846.

I.

Poznanstvo u putovanju.

Brunov bio je jedan bogati tergovac u glavnoj varoši Beču. Njemu su Lečitelji, za objačit zdravlje, koje mnogima i težkima posli je bilo oslabilo, svetovali jedno ugodno i dužje putovanje. Odlučio je daklje u svoju domovinu, koju već mnogo lět nije vidio, putovati, i u mestih, koja se njemu dopadala budu, nekuliko vremena bavit se; kak takodjer u Pragi glavnoj varoši Pemske zemlje svoje rodjake, priatelje, i znance pohoditi. Da pako sebi vreme na putu pokrati, uzeo je sa sobom sina starjega Antuna; jerbo je mislio, da ugodno ovo putovanje njega veselilo, i zdravlju nje-

govom hasnilo bude. Antun bio je dečak od dvanaist godina, ljubězan, dobrog serdca, i budan, koj je svigdar misao svoju odperto očituvao, svaku pak laž, kano veliko zlo prezirao.

Brunov željio je polagano, sad glavnem drumom, sad opet, da města, koja se njemu bolje dopadala budu, obilnie pregledati može, stranputce putovati. Imao je svoju prostranu kočiu, koja je sa svěm potrebitem bila providjena. Vozio je sa sobom zemljopisne karte, i knjige, ktomu još stvari za hranu i napitak potrěbne, da i u samočnih šelah, gde takova dobit ni se nadao, něšta kod ruke imati može. Konji, kojima se je vozio, bilisu pogodjeni na dane, i to za čitavo putovanje. Sluga njegov imao je od traga na kočii prilično šedalo, napre pako kočiaš prostrano město. Sve je bilo dobro obskerbljeno, i tak ufaose je Brunov od ovog putovanja objačenje svojeg zdravlja: kano njegov sin več napervo je ošetjao ono razvěseljenje, koje njemu na putu manjkalo nije.

Buduč da je Brunov nekuliko samo satih kroz dan putovao, i u više městih

dužje se bavio, stigo je deseti dan u varoš, gde se je narodio. Onde ostao je osam danah, i sin njegov našao je u velikoj onoj varoši sva lěpša, kak je mislio; osobito pako, jerbo otac njemu svaku priliku je priskerbio, sva onde spomenka vrědna pregledati. Od onde su se vratili drugem putom, koj se je njima radi mnogih pokraj česte ležečih městi ugodnii vidio. U pěrvoj varoši, kamo su dospěli, počivalisu nekoliko vrěmena, zatem opet sa svim potrěbnem providjeni putovalisu dalje. — Jedan poslje poldan došlisu do jedne samočne medju germjem i ugodnemi livadami ležeče kerčme. Konji bilisu umoreni, i od vručine potni. Brunov zapovědao je onde postati, da konji počinut, nahranit, i kad se ohlade, napojitise mogu. On pako sa svojem sinom šedne ne daleko od kerčme pod jednu široku, ugodnu sěnu razprostirajuću lipu, i reče slugi iz kočije jedno pečeno pilje, iz kerčme pako pive i kruha doneti. Antun, kojega ne trěba bilo siliti, jeo je tečno, i bio je osobito ovaj dan veseo, i dobre volje. Kad več kočiaš bi bio objavio, da je upreženo, i Brunov bibio ustao, pri-

stupi k-njima jedan oko osam godin stari dečarec, i ponudi svakomu nekoliko lěpeh poljskeh cvětov, koje na bližnjoj livadi je potěrgao. Dopalo se je to njima; Antun daklje pobere ostanke od kruha, uzme jedan komad pečenke, i dade ovomu seoskom dečarecu; dopusti mu takodjer pivu, koja još u staklu je bila ostala, popiti; Brunov pako poklonio mu je jedan srěberni groš. — Dečarec sasvim razvěseljen nad ovem darom, zahvalio se je serdčeno. On sprovadjao je dalje putujuče do kočie, i želio njima srětan put. Kadsu već u koćiu šesti hoteli, reče Antum otcu: „Mi smo ovog dečareca srětnoga učinili, gledajte, dragi Otac! kak je razveseljen, kak těćno pečenku jede, i neprěstano onaj groš veselo poglědava?“

Odidu putnici, i dostignu kroz pol ure jednog mladića, koj se je njima sasvim satrudjen vidio. Nosio je on nešta svězatoga pod rukum; ali opet opazilisu u njem lěpše ponašanje, kak putujuči rukotvorski dětiči imati su navadni. Kočia morala je u jedan brežuljak polagano gori ići. Mladič on išo je pokraj kočie, i poglědavao sad prazna u njoj

města, sad opet kočiaša. Videlo se je, kano da bi nešta na serdcu imao, šta rěči nise usudio. Kad breg stermii postane, stupi kočiaš dole, da konjem terh polakša. Mladič pristupi bojazljivo k-njemu, i opita ga, jeli bi on mogao njemu za platu město pokraj sebe odpustit? u cěni su se berzo složili, zato stane kočiaš k-Brunovu, i zamoli dopuštenje, da sme onog mladog putnika pokraj sebe na kočiu uzeti, što brez svake teškoče od Brunova je zadobio. — Antun čujuči, da od plate za město je spomenak, reče otcu: „Ali, dragi Otac! kako može kočiaš od mladiča platu iskati? kočia je naša, konji su samo za nas pogodjeni; ja nedvojim, da vi od ovog putnika nikakve plate nebi bili primili; zašto bi kočiaš od njega hasan imao? Mi bi se barem radovali, da jednomu trudnomu putniku dobročinstvo učinit možemo.“

„Ti imades pravo, moj sinko!“ odgovori otac, „kada tako sudiš, i svaki u tvojem městu, bi morao tako misliti, ali opet prama kočiašu nisi ti sasvim pravědan. Zašto bi njemu mali dobitak zavidio, kojega on možebit jako potrě-

buje? verhu toga neimaju svi ljudi toliko miloserdja, kako ti oćituješ; nepoznade svaki ono ugodno čutjenje, koje učinjeno dobročinstvo serdcu uzrokuje. Mnogi ljudi nisu u svojoj mladosti u tome podućeni, i zato moramo nje više milovati, kak odviš oštro suditi. Ti budi Bogu hvalio, da si imao srětu takove roditelje, i učitelje zadobiti, koji serdce tvoje od mladosti na miloserdje su gibali; i da je tebi priliku i sredstva podělio, kojima drugem služit, dobro činiti, i dopastise možeš.

U večer došlisu u jedno věliko tergovistje, i postalisu pred gostionum. Onaj mladič skoči dole iz kočie, naklonise Brunovu čedno, kano dabi za dopuštjenje, na njegovoj kočii vozitse, hoteo zahvaliti, i odide na stranu. Otac i sin bilisu zapeljani u jednu prirědjenu sobu, i večera je bila naručena. — Antunu bilaje soba na skorom pretěsna, zato odide na slobodan zrak. Preglědao je dvor, sva stanja, i vert, koj naprot gostioni je ležao; kad iz ovog bi bio izišo, najde pokraj vrat na klupi onog mladog putnika, i opazi, kako kruške i cerni kruh jede. — „To je slaba veče-

ra za putnika, mislio je sam sobom", siromašni ovaj mladič neima znamdar toliko novac, da sebi bolju večeru kupi; kako je mogao naš kočiaš tak nezdušno od ovog siromaka platu iskati, koju sebi od svog okrěpljenja ustěgnuti mora! šteta, da nije sad ovde nazočan, da vidi, kako kruške i cerni kruh jede, kad on kod pive i komada pečenke svojemu želudcu dobro ugadja.

Vratise zatem Antun nezadovoljan u svom serdcu proti gostioni, i čuje več od daleko sebe po imenu zvati. Bio je kočiaš, koj je njega na večeru pozivao. Nije mogo njega Anton priazno gledat, jerbo se je ljutio, da je odputujučeg mladiča, koj je čitavo njegovo pomiluvanje probudio, platu zaiskao. Otac opazi odmah, da njegov sin nije dobre volje, jerbo suprot svome običaju jesti ni se žurio, zato reče njemu: „Meni se vidi, da ti nikakov těk za jesti neimaš, ili se je tebi štogod neugodnoga dogodilo? uzmi, koju hočeš hranu." Hvala, dragi Otac! odgovori Antun, ja od nezadovoljnosti nemogu jěsti; dok mi ovde više tečnih i zbirnih hran imamo, jesu drugi, koji od putovanja još bolje satrudjeni

nit tople juhe, nit napitak pive platiti nemogu. — „Tebi je opet nekoj siromak serdce ganuo“ odgovori otac, „gde si koga opazio, koj tvoje pomiluvanje na toliko je probudio? — Antun kazivao je sad otcu, kod kakove večere je onog s-njima putujučeg mladiča našao, i poglěda milo otca, kano da bi ga zamolit hoteo, nebili on dopustio, da njemu jedan komad pečenke odnese. Otac kojemu se je miloserdje sina dopadalo, reče; „Ovaj mladič je već na putu moju pozornost probudio, ja željim njega bolje poznat, jerbo sudim, da je od boljeg odhranjenja, zato idi dole k-njemu, i povabi ga u mojem imenu k-večeri, imamo dovoljno, da se i on može nahranit.“

Ovo očitovanje Otca je jako razvěselilo Antuna. „O kak ste vi dobar, dragi Otac!“ reče on, „ja se ne bi bio kad usudio .to od vas zamolit.“ Zatěm odbeži prama vertu, i već od daleka je vikao na mladiča, da otac njegov poziva njega na večeru, buduć da je čuo, kako se on slabo hrani. Prime zatem njegvu ruku, i sili ga odmah s-njime poči. Začudise mladič, jerbo je Antun

njega jednem načinom pozivao, koj je njega više razžalostiti kak razveseliti morao. Antun mislěči, da če ovo pozivanje jednomu siromašnomu mladiču sasvim povoljno biti, zaboravio je u svojoj radosti onom ljubavum njega pozivati, koja siromakom dobročinstvo manje čutljivo, dapače ugodno čini. Žalostiloje mladiča, da Antun njegvu slabu večeru spominajuč njemu nedostojno za spoznati daje, da tem njemu dobročinstvo iskazati hoče.—Zato uvrědjen u svojoj čutljivosti odgovori: „Ja hvalim vama na vašem dobrotivnem pozivanju, i jesam otcu vašemu za onu ljubav, koju meni nepoznatomu kaže, sasvim obvězat; ali opet ja sam moju večeru već doveršio, i jesam se dovoljno nahranio.

„Ah, to je bila lěpa večera“ odgovori Antun, „Ja sam vidio, kakva je bila. Hodite samo, kod nas najdjete šta boljega, nečete žalit, ako s-nama zajedno četiri tečne hrane potrošite.— „Ja vam opet hvalim na vaši dobroti,“ odgovori mladič, nemojte me silit, jerbo nisam več gladan. Javite to vašemu dobromu otcu, i kažite mu, da ja njemu za dobrotivno pozivanje hvalim, koje za sa-

da nikako primit nemogu.“ Ovo rekuč odide ne brez žalosti, da se njemu ubožtvo tak odkrito prědbaciva.

Antun, několiko serdit, da mladič njegovo pozivanje, kojem je njemu něsta dobra učiniti mislio, nije primio, tužio se je kod Otca, da on neće doći. „Ali to opet nije čedno“ reče on, da ljudi, kojem šta dobra učinit hočemo, takovo primit nečedu, akoprěm je poznato, da su jako potrěbiti; možebit su gizdavi, i nečedu, da drugi spozna, kak su siromašni. Ja zaisto u takovem stanju nebise mnogo protivio. — „Dragi Antun! rěče otac,“ čine drugeh nesměmo prenaglo suditi; večputi bivaju iz uzroka sasvim protivoga onomu, kojega mi mislimo. Dostiput ono, sto se nam kod drugih nevaljano vidi, budemo za dobro spoznali, kad uzrok, iz kojega tak, i ne drugačic jest učinjeno, dobro saznamo. Jeli ti znadeš uzrok, zašto ovaj mladič pozivanje nije primio? možebiti da nije bio gladan, ili da zdravlju svojemu bibio naškodio, ako bi još pečenjku, i druge hrane trošio. Moguće jest i to, da nije navadan u večer štogod topioga jesti. Može, i to biti, da

nisi njega, dosta priazno pozivao, i njemu odviš odkrito pokazao, da mi njemu dobročinstvo učinit hočemo. Ništa, veruj meni, nerani bolje serdce siromaka, kak kada bogat čověk oholo dade za spoznati, da je kader njemu dobro učinit. — Nalazese ubogi ljudi, koji mnoge krěposti imadu, i zato svoju vrědnost čute; takovi voliju svako pomanjkanje terpiti, kak da bi od drugih, kojim svoje ubožtvo odkriti nečedu, dobročinstva primili, koja povratit nemogu.

„Ali, reće Antun takovi ljudi uvrědjuju dobro serdce onih, koji njim dobro ucinit hote.“ — „Istina je, odgovori otac, ali oni neznadu, jeli njim iz dobroga serdca ono činimo. Jeli je mogao ovaj mladič tebe, kojega još nit poznao nije, tak provideti, da bi se bio morao uvěriti, da ti njega iz prirodjene tebi želje drugem dopastise pozivaš? nili mogao misliti, da ti to iz oholosti činiš, samo da njemu pokažeš, kako je bogat tvoj otac, kad tolike i tak dobre hrane platit može.

„Ah iz oholosti! reče Antun, tko bi samo šta takvoga mislio. Onaj mali dečarec, koj nam je danas cvětje doneo,

jest ono, što smo mu dali, brez spričavanja veselo i zahvalno primio; on nije pitao, jeli to iz oholosti, ili dobroga serdca činimo "

„To je nešta drugo odgovori otac, onaj dečak je primio, što smo mu dali kano platu za ono, što je on nama doneo. Njegovo ponudjenje cvětja bilaje tiha molba za dar, on je došo pred nas kano jedan, koj želi nadaren biti, i ako baš ništa nebi bio nam doneo, opet bi bio segurno od nas kakov dar zamolio. — Verhu toga on je jedan od prostog puka, koj je od mladosti navadan od bogateh ljudih dare zamolit, i primit. Ono čutjenje, da se čověk pred onem, koj ga nadaruje, ponižuje, dečak on poznao nije. Takovih ljudih od priprostog stanja ima dosta, koji na dare od bogatiih čekaju, i malo se brine, jeli se takovi njima dobrem serdcem, ili iz oholosti dadu. Onisu dovoljni, samo da onim darom svoju želju spunit, ili svoju nevolju polakšat mogu. — Ali nahadjajuse opet i stidljivi siromaki, koji su bolje odgojenje zadobili, i po kakovi nesrěti u siromaštvo propali, koje drugem očitovat sramese. Takoveh ču-

tljivost i onda nekoliko ranise, kad od priatelja kakvo dobročinstvo primit moradu; nepoznatem pako svoje nevoljno stanje nit odkrit nečedu. — Lahko věrujem, da je ovomu mladiču jednom stranom pozivanje povoljno bilo; ali opet drugom nije možebit hoteo pokazati, da je potrèbit dobročinstva. Ti si došo k-njemu, kano nepoznat; spomenuo si ga na njegovu slabu i prostu večeru; hoteo si njemu tvojim pozivanjem dobročinstvo narinut: i to brez dvojbe je njegovo čutlivost ranilo; on nije hoteo od tebe za siromaka deržan biti, i možebiti isti glas, kojem si s-njime govorio, je njega uvrědio. — Odrastjeni ljudi, koji svoju vrědnost osětjaju, neterpe od nikoga, osobito pak od mladjih za nista deržani biti.“ „To sam daklje, reče Antun, da naš suputnik moje pozivanje nije primio, ja sam zakrivio, jerbo sam to tak nepametno sveršio, kano dabi njemu dobročinstvo učinit hoteo, ja sam ga načinom pozivanja uvrědio, akoprěm sam željio njemu samo priateljstvo učinit.“ — „Ti si mene razumio, moj sinko! odgovori otac, ti nisi dosta pametno pozivanje sveršio. Ali ja nedovim, da češ od sada drugem

tak dobroćinit, da tvoje dobročinstvo nikoga neuvrědi, dapača onoga, kojemu takovo skažes, razvěseli, i njemu povoljno bude."

Antun zahvalio se je otcu za ovaj nauk, i zamolio ga, nek ga poduči, ako kad bi pogrěšio, i nek ga pelja svigdar pravem putom na dobro.

Kad su drugi dan u jutro Brunov, i njegov sin u koćiu seli, bio je mladič vec na svojem městu pokraj kočiaša, i pozdravi obadva čedno i dostojno. Antun nije od njega nit oka krenuo. Kočia došla je do jednog brega, i put kroz njega je bio stermii. Mladič daklje, da konjem terh polakša, skoči iz svog města doli, i odide berzo napervo. Malo zatem stupi i Antun iz kočie, da se neko-liko hodom razgiblje, kak takodjer, da se s-mladičem, kojega je bolje poznati željio, u razgovor pusti. Iz obadvih stranah puta bilo je u germju množina zrěleh kupin. Mladič koj več daleko napervo je bio, nabere njih nekoliko. Antun stigne ga na skorom, jerbo mladič kod obiranja kupin duže je se zabavio, i poćme takodjer kupine brati, ali bio si je na ternju ruku ranio." Štěta, reče Antun, da kupi-

nje toliko ternja imade, kad čověk za sadom rukum pruži, lahko se rani.“ — „Jeli vi rado kupine jědete? pita ga mladič; — „Jako rado, odgovori Antun, da nas nebi kočia berzo dostigla, ja bi si njih više nabrao.“—„Smiěm ja vam mojima služit? reče mladič priazno, i ponudi njemu na čistem listu nekolike lěpeh i verlo zreleh. — Ja ne bi rad vas takoveh porobit, odgovori Antun. — „Nemojte se radi toga stěgovat, reče mladič, ja njih više berzo naberem; dade Kupine Antunu, i počme druge pobirat, od kojih opet nekoliko njemu ponudi. — Vi ste odviš dobar, reče Antun, vi pobirate tak marljivo, da se bojim, vi čete se meni za volju još ranit.“ — „Nebrinite se odgovorit mladič, ja ču se čuvat, samo bi željio vama sta povoljnoga učinit, da za onu dobrotu, kojum ste meni města vaši kočii dopustili, i mene jučer na večeru pozivali, mene zahvalnoga skažem.

Mladič obirao je nadalje kupine za Antuna. Ovaj ga je molio nek se duže ne trudi, buduč da je več dovoljno takovih jeo, i bojise, da mu nebi naškodile. — Daklje ču nekoliko dobro zre-

leh nabrat, reče mladič, koje čete vašemu otcu ponudit možebit i on ljubi takove." — „Moj otac, odgovori Antun teško če takove okusit, jerbo več duže vremena ima želudca bol, danas u jutro je opet takovu počutio; ali opet hoču njemu nekoje ponudit." Kroz malo vremena povrati se k-mladiču, i reče: „Ja rado idem u družtvu, put vidise mnogo kračji, kad se u razgovoru putuje." — „Nije bilo dugo, i več se je Antun s-mladičem dobro spoznao, i imao priliku u njem jednog dobro podučenoga, čednoga, i ne prosto odhranjenoga mladog čověka najči, kojega radi njegovih sposobnostih štovati je morao. — Mladič bioje nekoliko blědog obraza, i videlo se je, kano dabi od dugog pešičkoga putovanja odviš satrudjen bio. Antun misleči, da njegove bledoče i slaboče prosta na putu hrana uzrok biti može, milovao je njega, ali, buduč da je po opomeni otca pazlivei postao, nije ono, šta misli, odkrio; pak opet željio je svog druga okrěpiti. Kad bi več jedno pol sati u breg išli, i verhu brega, na kojem nekuliko lěpog, ugodnu sěnu razprostirajučega, drevja biloje, bise

približili, rěče Antun: „Ovaj hod u brěg je mene satrudio, i glada u meni probudio; ja moram pod sěnum onog hrasta malko počinut, hočete se i vi meni pridružit? od ovud imamo ugodni izgled na okolo ležeča města. Ja ču Otca zamolit, nek onde s-kočium stane, i ja ču nešta za jesti iz kočie doneti, imamo još od jučer dobar komad pečene teletine, i bělog kruha.“

Brez da bi odgovor čekao, odide Antun k-otcu, i zamoliga nek malko s-kočium na bregu stane, pošto bi rad onomu mladiču u sěni jednog hrasta pečenkum i bělem kruhom podvoriti.“ Vi čete spoznat, dragi Otac! reče Antun, kak čedan, dobro podučen, i ljubezan jest ovaj mladič. Mi smo se več sasvim spoznali, i ja nepustim več njega od sebe, jerbo se radujem, da smo tak verloga suputnika dobili. Nego blěd je, i jako satrudjen, dobra če hrana njega okrěpiti. Ja ću pazit, da njegvu čutljivost ne ranim, da nebi mislio, da njemu milošću skazat hoću.“ — „Zamoli tvog druga, reče Otac, nek na jednu reč k-meni dojde.“—Antun dozove mladiča. — „Bili vi hoteli meni štagod za ljubav

učinil? reče Brunov njemu priazno. Moj sin, koj vas rado ima, je meni toliko dobra od vas kazivao, da se ufam, vi se nečete mojoj molbi uzkratiti. Ne daleko od ovde, doli pod brěgom leži gostiona, gdi ja postati, i jednu uru, ako ne duže počivati kanim. Ovdi na brěgu nebi rad kočiu ostavit, jerbo i konji hrane potrěbuju. Moj sin želi ovog lěpog izglěda užitise, i ja si danas sasvim dobro nečutim, tak da želim na skorom toplu hranu dobit, i zato ovde kod mog sina duže ostati nemogu. Vi bi meni priateljstvo učinili, kad bi kod mog sina ostali, i zatim s-njime doli u gostionu došli. On nije zločest dečak, i neče vama nezgodan biti."

„Zapovedajte samnom, odgovori mladič, i vi zaisto nalažete meni jedan ugodan posao. Vaš sin je sasvim ljubezan, i ja sam rad u njegovem družtvu. Sěgurni budite, da ču ga čuvat, kano da bi vi kod njega bili."

Jedva je čuo Antun ove sebi sasvim ugodne rěči, odma pečenku i běloga kruha pod hrast odnese, i na tratu se položi. Brunov zapove kočiašu dalje pejat; namagne sinu i njegovom drugu lju-

bezno, i rěče: „Zabavljajtese dobro, i ostante ovde, dok se vama dopada, ja ču medtemtoga u gostioni počinut, i na vas čekati.“

Mladič, koj ovo naručenje sebi za diku je deržao, prime Antuna priazno za ruku, i rěče: „Ja nisam se nadao, da ču na mojem putu tak ljubeznog druga nači; vaš Otac je ovim pověrenjem meni veliko poštenje skazao.“ — „I ja, odgovori Antun, radujemse, da s-vama duže biti mogu. Sedite ovdi kod mene, hočemo malko založit.“ — Zaufanje, kojim je Anton govorio, pribavilo mu je ljubav mladiča, koj sad brez svakog nukanja pocme jesti, postane veseo, i govorio je s-Autunum od svakojakih stvarih pametno, i tak ugodno, da on njega sasvim ljubit je počeo, i u svojoj radosti reko: „O kak srětnoga ja mene sčenim, da ste se vi na ovem putu k-nama pridružili! vi meni vrěme ugodno kratite, i zaisto moj dobar otac bude imao veselje s-vama, kad vas bolje spozna. Mi idemo u Beč, i ufamse da če te do onde s-nama putovat.“—„I kruto, odgovori mladič, ja ostanem tak dugo kod vas, dok meni vaš otac

město na svojoj kočii dopusti.“ — „Jesteli nakanili u Beču ostati? pita Antun nadalje.“ — „Ako mi srěta na ruku pojde odgovori mladič, i ako pomoč najdem da moje nauke doveršit mogu.“ — „Vi sě brinite za budučnost, reče Antun, možebit more moj otac vama pomoči; pověrite meni vašu želju, ja ču nju mojemu otcu napervo stavit, i mene če šěgurno veselit, ako vama služit mogu.“ — Mladič prime ruku Antuna, i reče uzdišuč: „Vi ste srětni, i hvalite Bogu, da još imate otca, koj se za vas brini; ja sam mojega, jedva osam godin star pogubio, i od onog vrěmena mnogo preterpio.“ — „Ja neču vaše življenja okolnosti željno spitavati, veli Antun, ali opet, ako meni pověrite, šta vama na serdcu leži, tak ču vas mojemu otcu prěporučit, koj segurno dobrem ljudem rado pomože“ — „Ja trěbam samo priatelje u Beču, odgovori mladič, koji meni dobrem savětom, i svojum zaštitum pomogu; onda uzdajemse u Boga, da moj cilj dostignem; i ja bi mene za srětnoga scěnio, kad bi u vašem otcu pervog priatelja, i zaštitnika našao. Vi ste mene malo pric spoznali, i to na občem

putu, gde dostiputa i dobar čověk za zloga se derži, zato radujemse, da vi, i vaš Otac dobro od mene mislite, i da se uputite, kakovog suputnika imate, hoču vama na kratkom dokazati tko ja jesam, i koj je cilj moga putovanja."

„Ja se zovem Ivan Dubski, rodjen sam u Budavcu gde je moj otac bio tergovac. On je umro pred četirinajst godinama, kad ja u šestom, moja sestra u pětom, i moj mladji brat u tretjem lětu bilismo. Mati naša uzela je drugog muža, i tako dobili smo oćuha, koj pošten i poslen čověk, ali odviš oštar je bio. On u mladosti svojoj nije zadobio ono odgojenje, kojese ištje u mladičih, na tergovinu odlučenih. Pod strogem okom svog gospodara, samo velikem trudom i marljivostum kroz više godina jedva toliko je prištědio, da vlastitu tergovinu podignut je mogao. Neumoren u poslu, k-tomu zdušan, i pošten bio je od svih štovan kano čovek, koj druge falinge neima, kak, da je u ponašanju svojem prěmalo vludan. Njegova jedina želja bilaje blago, i kako bi ovo poštenem nacinom sakupio, mislio je dan i noč, i zato gledao je,

kuliko največ moguče, troške pomanjšati. Čutljivoj našoj materi nise dopadalo ovo postupanje očuha, osobito pako ranila je serdce njejno ona oštroča, kojum, akoprěm u dobrem nakanjenju, prama nam se je ponašao; zato tersila se je ona materinum ljubavum nadoměstit, šta nam tverdo očuha serdce nije dopustilo. Ali i ovu jedinu obrambu naskorom smo pogubili. Mati naša umerla je za četiri godina, i mi smo postali sirotice. Imalismo očuha, koj je želio nas srětne učinit, ali takvem načinom, koj nama malo veselja u našoj mladosti je dopustio.“

„Očuh naš, koj u svojoj mladosti kratko vrěme škole je polazio, morao je kano naučnik velikem trudom potrěbita naučit: zato pošiljao je nas marljivo u škole, jerbo korist ověh dobro je providio; mi smo morali sve, što smo u školi čuli, doma marljivo naučit, i zatim druge posle poprimiti. Ovem načinom priučio je nas na poslovanje. Pohvalio nije nas nikada: a najmanju pogrešku strogo kaštigovao. On je bio više oštar ravnitelj, kak pun ljubavi Otac; iste učitelje često je molio, nek nama i

najmanju pogrešku neproste. Pak opet bilaje škola za nas město veselja, jerbo su Učitelji ljubezno s-nama postupali, i svojum dobrotum sve nadoměstili, sta smo od očuha terpiti morali: Akoprem pako oštroču očuha višeputi teško smo podnašali, i često na ljubav pokojne matere naše suzama pomislili: opet je nas pokoila ona misao, da očuh naš poleg sve svoje oštroče našu srětu želi; zato bilismo zadovoljni, i tèšili smo nas onum nadum, da i mi jedanput bolje dane imali budemo.“

„Ja sam bio od mladosti krotke i tihe naravi, i Bog mi je dobru pamet podělio. Na marljivost, rěd, i čistoču navadio je mene očuh. Učio sam rado, i dobro sam u naukih naprědovao. Učitelji su mene ljubili. U sveh narodnih školah tak tam se ponašao, da sam na koncu godine obču pohvalu, i dar zadobio.“

„Za gradjansko kakovo rukotvorstvo naučit bio sam još premlad, zato je moj očuh, slědeč navadu drugih gradjanov, mene u latinske škole pošiljao, da onde gde koju godinu sprovodim, i pametnie mislit naučim. Ovako bilaje moja iskrena želja spunjena. Na ruko-

tvorstvo nisam imao volju, samo u znanostih mene bolje podučit bilaje moja največa želja. Sad podvostručio sam moje tersenje, Učitelji radovali su se nad menom, i tak nadladaosam u kratkom vrěmenu sve moje skupučenike."

„Ali na koncu svake godine hoteo je mene moj očuh od naukov odazvati, i meni drugi stališ odlučiti. Ravnitelj latinskih škol bio je moj zaštitnik, on je meni često govorio, da, ako nadalje tak pomnjivo naprědovao budem, šegurno ću sretan biti, i zato nagovarao je mog očuha, nek meni dopusti latinske škole sveršit. Ali sasvim težko je to od njega zadobio.— Na koncu latinskih škol bio sam izvišen na pervo město, i zadobio sam veliku pohvalu. Svi ućitelji radovali su se nad menom, i meni srětu želeli. Istomu mojemu očuhu dopadalose je ono poštenje, koje je meni učinjeno. Ali naskorom odkrio je meni svoj odlučak, najmre: da ja sad tergovinu učit moram. Nemogu izgovorit, koliku žalost je to meni zaudalo; tem više, jerbo ono poštenje, koje sam na koncu školnog lěta zadobio, probudilo je u meni još veću ljubav na znanosti."

„Iz ove nevolje oslobodilisu mene školni Ravnitel, i drugi Učitelji latinskih škol. Svi su ga molili, nek meni još dva lěta dopusti, da škole Mudroljubja sveršit mogu. Dugo se je protivio moj očuh govoreč: da on nemože mene duže hraniti, odevati, i potrěbita za nauk meni pribavit; da ja već u osamnajstoj godini mene sam zderžavati moram. „Ja, veli, kano dečak od dvanajst lět nisam več bio roditeljem na terh; a u osamnajstom lětu biosam tergovački sluga, i zaslužiosam, šta sam trěbovao. Ja, veli, imam više dètce, i nemogu sve na jednog sina potrosit." — Zadnič, kada njemu Ravnitelj, i Učitelji bi bili obečali, da čeju oni skerb imat, da ja meni naučanjem dětce oděču, i knjige pribavit možem, privoljio je, i nje zamolio, nek meni napervo stave, koliko on za moje dobro čini, da nebi i ja tak ne zahvalan sin postao, kano mnogi drugi, koji, kada na časti i poštenje dospěju, na svoje roditelje, koji sve svoje blago na nje su potrošili, zaborave, i njima u nevolji postavljenem doskočit sramese. Ja sam zahvalio serdčeno mojemu očuhu

hu za ovo dopuštjenje, i obečao, da nikad njemu zahvalan biti neprestanem.

„Počeo sam ja sad Mudroljubje učit. Ravnitelj latinskih škol, koj je meni od mog očuha tome dopustjenje pribavio, bio je sad moj pravi priatelj, i dobročinitelj. Ja nemogu na ovog vrědnog muža pomislit, da se nebi serdce moje od zahvalnosti prama njemu ganulo. On je pravi priatelj mladeži, i u svih znanostih osobito věšt. — Ovomu dobromu mužu imam zahvalit, da sam u Mudroljubja naukih lahko i dobro naprěduvao, on je mene u svemu ljubezno podučio, i svaku dvojbu razložio; dao mi je knjige, koje su meni potrěbne i hasnovite bile, dapače je obečao, da se u svakem pripetjenju u njegovu pomoč uzdati mogu. On je mojemu očuhu sve troške naděstio, koje on na odeču, i druga potrěbna radi mene je učinio On je meni priskerbio dva sina jednog častnika za podučanje; ovi su mene, kano i njihovi roditelji ljubili, platju vendar koju sam za moj trud od ovih primio, nisam propustio svaki měsec mojemu očuhu u ruke prědati.“

„Na ovaj način sveršio sam srětno

dva lěta Mudroljubja. Pomoč, koju sam imao od mog dobročinitelja, njegovo podučanje, moje dobro ponašanje, i nesatrudjeno tersenje u naučenju znanostih uzrokovalasu, da Učitelji mene svěm mojem skupučenikom jesu predpostavili. Oni su mene ljubili, i nagovarali, nek škole nezapustim. — Ja sam imao volju na Lěčitelstvo, i moj dobročinitelj je mene nagovarao, nek moju želju spunim. Da ovo naučim, moraosam u Beč, ili Pragu, gdi sveučilišta nahodese. Moj dobročinitelj světovao je meni u Beč poći, hudući da onde naj glasovitei Lěčniki, i Učitelji nalazese, i ja u velikoj onoj carskoj varoši meni za uzderžavanje potrěbna laglje pribavit mogu. On je obećao mene svojim onde priateljem i znancem preporučit koji, zaisto meni pomoč svoju ustegnut nećedu. Ali moj očuh od podužcnja naukov nije hoteo, da čuje, jerbo se je plašio novih i većjih troškov. — Moj dobročinitelj, Učitelji, i onaj Častnik, kojega sam sine podučao, molili su njega, nek se moji želji neprotivi, ali sve badava. On je odperto odgovorio, da ja ili u tergovinu

stati, ili u koji pisarni moje uzderžavanje tražit moram; buduč, da on ništa više na me potrošit neće. — Protivenje mojeg očuha je mene jako žalostilo; kako bi ja bio mogao onaj način življenja poprimit, na koj nikakvu volju nisam imao, a ono ostavit, što jedino sam želio, i od šta srětu moju sam čekao?“

„Za několiko dana zove mene očuh k-sebi, i veli: „Ti hoćes u svět odlětit, pazi dobro, jeli su ti zato kreljuti dosti porasle. Ja se neču više tebi protivit, možes u Beč otiči; kako ti drago, ali u moju pomoć nemojse uzdati. Ti češ skoro dvadeset lět doveršit, i u ovoj dobi mora već svaki sam za se skerbeti. Ne samo, da tebi otiči dopuštjam, dapače zapovědam, da za osam dana na put ideš, i spoznaš, koko se onem dogadja, koji odviš visoko lěteti žele. Sudim da če te naskorom nužda prisilit, da se povratiš, i kod tergovine ili u kojoj gospodski pisarni uzderžavanje potražiš. — Dozove zatim moju šestru, koja kučno gospodarstvo je vodila, i baš kano i ja malo kada dober poglěd od očuha dobila, i rěče njoj

zrěsno: „Julia! tvoj brat odlazi poslje osam dana u Beč na sveučilište, pripravi njemu ruho, i drugo, sto imade. Ja mu želim srětu, i da vidite; kako sam vama dobar, dat ću mu osim mog blagosova sve one novce, koje naučanjem sinov onog Častnika je zaslužio, na put. — Na putu nek pohodi u Cernopolju brata vaše matere; on je bogat, neima nit žene, nit dětce; dat će mu možebit štagod na pomoč. Ja bi njemu pisao, ali nismo si od davna dobri. On se na me šerdi, jerbo krivo misli, da ja vas proganjam, kad opet samo vašu srětu pred očima imam. Možebit nadoměsti sestre svoje sinu, što je u meni sakrivio.“

„Ove rěči očuha probudilesu u meni protivo čutjene. Jednom stranom radovao sam se radi spunjenja moje iskrene želje: drugom opet stranom ranio je serdce moje nepriazni način, kojim jě mene očuh kano od kuče protěrao. Još tome strašila je mene ona misao; kako ču ja meni u Beču potrěbita za život pribavit. Suze su mene oblějale, i malo da nisam svu volju izgubio u Beč putovati. Budnč pako, da

nisam bio kader meni samomu u tom poslu světovati, odlučio sam školnom Ravnitelju, mojem pravem priatelju serdce moje odkriti, i od njega savět zamoliti."

„Duboko zamišljen potražio sam njega u svom stanu, ali nisam imao srětu snjime govoriti; jerbo je bio odšo u bljižnje selo pohodit Župnika, odkuda za dva dana bi se imao povratit."

„Odšo sam daklje k-onomu Častniku, kojega sine sam podučao, i koj meni još i sada prignut je bio. Odkrio sam njemu moje nakanjenje, i očitovao, da sam u vělikoj skerbi, radi moga bavljenja u Beču. On je mene těšio govoreč: da, akoprem je svaki početak u onoj velikoj carskoj varoši za ubogo inostrance težak: ja opet mojum marljivostum i znanostum meni naskoro priatelje pribavit mogu, koji meni potrěbnu pomoč uskratili nebudu. Obečao je, da če i on mene pismeno svojem priateljem onde preporučit. Mirniem nekoliko serdcem odšo sam od ovog dobrog gospodina, i odlučio sam drugo jutro školnog Ravnitelja na selu po tražit, da s-njime u mojem putovanju nadalje govorim."

„Moj Očuh naložio je meni drugi dan u jutro nekoje posle, tak, da sam nekoliko kasnie mogao u selo otiči. Duboko zamišljen išao sam jednem poljskem putom tak, da nit opazio nisam, šta oko mene biva. Najedanput čujem iz daleka moje ime višeputi zvati; okrenemse daklje, i opazim starjega sina Častnika, koj berzo naprot meni terči. Mladji brat slědio je njega. Ovi tražilisu mene kod kuče, i buduč da mene nišu našli, bilisu pošli za menom. Videči nje postanem, da je dočekam. Obadva bacilisuse na moja persa i gerlilisu mene. Suznemi očima govorilisu, da su sačuli, da ču je ostavit, i u Beč otiči. — „Tak nečeti vi duže naš učitelj biti? pitalisu mene, jesmoli kada vas uvrědili, danas ostavit hočete?“ — Zaisto ne, odgovorim ja, dapače vi ste meni dostaputi veliku radost učinili.“ — Pak opet hočete nas ostavit, govorilisu tužnem glasom, mi čemo vas uvěk u naših serdcah saderžati. „Glas, kojem su govorili, i suze, koje su iz njihovih očih padale, ganulesu mene na tugu, koju izgovorit nemogu; pritisnuo sam obadva

na moje serdce, i nje često ljubeč, rečem: Dragi moji! oddaljenje od otčinske kuče težje mi biva, kad toliku vašu ljubav prama meni vidim, spomenitese name i onda kad daleko od vas budem, ja ču zaisto često na vas mislit; želio bi ja duže s-vama biti ali moram na moju budučnost mislit. Več od davna želiosam Sveučilište pohodit, sad sam dobio dopuštjenje od očuha, i za nekoliko dana bit ču na putu u Beč."

„Na ove rěči počelisu obadva plakat, i med suzami reče starji: „Nikada nečemo mi na vas zaboravit; na sve, šta ste nas učili, i nama dobra učinili, budemo zahvalno mislili, i vama, gdi god se bavili budete, iz dubljine serdca našega dobro željeli."

„Ganjen od ove dečakov ljubavi, opet sam nje zagerlio, i na serdce moje pritisnuo. — U gerljenju poglěda mene starji neizgovorno milo, i reče: Dragi priatelju! mi imamo nešta na serdcu, ali boimose izgovorit, da nebi vas našem zaisto istinskem nakanjenjem uvrědili. — Ja sam njima odgovorio, da mene ništa uvrědit neče, šta iz dobrog njihovog serdca proizlazi. Nato re-

če starji brat strahom: „Vi odlazite u Beč, življenje u onoj velikoj varoši, kakse kaže, je skupo. Mi znamo, da vaš očuh vama na put mnogo dati neče, i zato mislilismo, vi nebudete za zlo primili, ako i mi iz ljubavi i zahvalnosti vam jednu malu pomoč pridonesemo. „Ovo rekuč stisne meni nešta svězatoga u ruku. Ja sam hoteo takovo njemu povratit, ali obadva odskočilisu berzo od mene, i zdaleka govorili: „Vi ste nama obečali, da vas naše dobro nakanjenje neče uvrědit, ovaj mali dar dohadja iz dobrog serdca, je naša vlastitost, i zvan roditeljev nitko nezna, šta smo učinili." Radost nebesku počutiosam ja, kad sam ovu ljubav, zahvalnost, i dobro serdce dečakov vidio. Hoteosam za njima poči, i nje na serdce moje pritisnut, ali su več daleko od mene bili, jerbo su se bojali, da nebi ja njima njihov serdčeni dar povratio. Neizgovorno veselje čutiosam u mojem serdcu. Ne toliko isti dar, kak način, kojem su to učinili, je mene veselio. U serdcu mojem, koje od poslědnjega govora s-mojem očuhom bilo-je tužno, probudilose je novo ufanje;

za sĕgurno sam sad deržao, da u Beču, gdi marljivost, znanost, i dobro ponašanje svoju cĕnu ima, meni pomoć manjkala nebude; suznemi od veselja očima spraviosam meni pridonĕti dar, i tvĕrdno saključio, takovog, kano jedan dokaz serdčene dečakov prama meni ljubavi, do najveće nužde sačuvati."

„Ugodnem mišlenjem na moju budućnost, išo sam dalje proti selu. Sva bitja videla su se meni lĕpša, ali opet počutilo je serdce moje nekakvu tugu, kad sam pomislio, da ja naskorom od čitave one okolice, i svega meni poznatoga na dugo vrĕme mene oddružit moram. — Već od daleka vidiosam u sĕni ugodnog drevja kuću jedne stare, vredne gospoje, koju moj priatelj, kad se je u selu bavio, pohodit nije propustio. Bilaje ona udova jednog tergovca, iz onog sela rodjena. Sa dosta velikem imetkom nastanilase je bila u svom narodjenja mĕstu, da onde dane svoje starosti u miru sprovodi. Od ove vrĕdne gospoje morese pravedno rĕči, da je svoj život Bogu i ljubavi bljižnjega žertvovala. Kako je u strahu Božjem i pobožnosti svem seljanom na primeru bila: tako

nije nikad propustila poleg svoje mogućnosti bližnjemu svomu dobročiniti.“

„Kad sam u selo stigo, vidiosam mog priatelja iz kuće ove vrědne gospoje stupiti. Išo sam njemu naprot, primio ga za ruku, ali nisam mogo nit reči od tuge progovorit, dok zadnjič mene suze nisu posipale. Teda negda kazivao sam njemu, što se je medju menom, i mojem očuhom dogodilo.

Ali, zašto se toliko brinite, rěče ovaj vrědni muž, sad imate dopuštjenje vašeg očuha, i možete vašu iskrenu želju spunit. Radi vašeg uzderžavanja u Beču nesměte se toliko strašit. Vi ste na marljivost i red naučeni; vi ste si hvale vrědne znanosti pribavili: vi ste mladič dobroga ponašanja, čedan, i ponizan, dobri Bog če vam pomoči. Deržitese one poslovice: Moli i posluj. — Uzdajtese u Boga, činite vašu dužnost i zaisto će sve dobro biti. Vi ste naučili u otčinski kuči terpiti, i mnoga podnosit. Ako čete baš spočetka u Beču kakove suprotivčine imat, terpite nje krotko, ja se ufam, da četě dobro naprědovat, ako ostanete takov, kakov ste sada, i nikad od puta krěposti neodstupite. —

Vi nedojdete brez svake pomoči u glavnu onu varoš, ako vam očuh ono dade, što ste naučanjem dečakov zaslužili. Možebit ču i ja bit u stališu za vas štagod učinit, pišite meni odma, kak u Beč dojdete, ja vas nečū zapustit, dapače dobrem savětom, i činom pripomagat. Vi ste do sad veliko pověrenje od mene imali, ufamse, da čete i nadalje takovog vrědni ostat. — Vi stupite sad u sasvim druge okolnosti, šačuvajte si štovanje sebe samog, ovo če vas od mnogog zla odvernuti; jerbo, koj sebe samoga štuje, i svoju vrědnost rědnem i dobrem življenjem sačuvati tersise, njemu takodjer od drugeh štovanje uzkratjeno nebude. Nemojte vendar radi znanosti i krèposti vaše oholi postat, i druge, koji manje znadu, za malo deržat; u koju falingu lahko padnu oni, koji su u školi medju svojima skupučeniki svigdar pervo město zadobili, i drugem predpostavljeni bili. Čědnost bude vase dobre sposobnosti još bolje izvisila, i neče nikad nenavidnost drugih prama vam probuditi. — Kakgod sebe odviš izvišuvati; ravno tak drugem priližavatse i pred njima puzati, je ne-

dostojno; čovek, koj svoju vrědnost čuti, tak se svigdar ponaša, da njega drugi štovat moradu; zato budite u svěmu pazljiv i pametan; i nekažitese zvana drugoga, kak ste u serdcu. — Od drugeh kak naj bolje misliti dužnismo; zato pověrenje naše onima samo uztegnut možemo, koje smo kano zločeste spoznali. Kad šta prosite, ili od drugih zadobit želite, činite to vrědno i dostojno; od priateljev pako, i poznateh primite dobročinstva svigdar zahvalno. Malemi priateljstva čini, koje drugem brez sebičnosti učinite, budetesi njihovo nagnjenje pribavili, i nje ganuli, da i oni vama rado u potreboči služili budu. Zato tersitese drugem dopasti, i čekajte terpljvno, dok vaše zaslušbe vrědno naplatjene budu.“

„Moj štovanja vrědan priatel opomenuo je mene još na trezno življenje, i reče, da čověk u mladosti sebi mnoga uskratit mora, ako u starji dobi bolje živeti želi. Naučio je takodjer mene, kako novce koje ču od očuha dobit, rědno trosit imadem. — Ja nisam mogao njemu sakriti, da još jednu pomoč sam dobio, koju ču do naj večje nužde saču-

vati, i pokazao sam njemu dar, kojega meni oni Častnika sini, i kakvom ljubavum su pridoneli. Suze su meni bile u očih, i moj priatelj bio je jako ganjen, i reče: „O dobra ona detca! toliku serdca dobrotu i zahvalnost kažu već u svojoj slaboj dobi: zaisto ona budu nekada veselje i utěha svojih roditeljev. — „Pa da vidite, reče nadalje, kako ista providnost božanska za vas skerbi, tak ću i ja nešta na vašu korist pridoneti. Dobra ona Gospoja u selu izručila je meni banku od dvadeset i pet forinta, da sirotam pomožem. Ona je ove novce za dobročinstvo odlučila, ja ću nju opitat, jeli nebi dopustila vama takove poklonit, i ja sam sěguran, da tome protiva nebude.“

„Med ovima razgovori, došlismo u varoš. — Buduć da moj priatelj radi nekojih poslov nise mogao samnom duže baviti, naručio je meni, nek njega drugi dan pred obědom pohodim, da ima još nešta u mojem putovanju samnom govoriti.“

„Kada drugi dan k-njemu stupim, predao je meni nekoja svězata, pečatom zatvorena pisma.“ Ovo sam ja za

vas pripravio, reče ljubezno; ovdi se zaderžava sve, šta vama na put dati mogu. Otvorite ova pisma těk onda, kad več daleko od ovde budete. U nutra najdjete jednu od mene pisatu i podpisatu svědočbu verhu vašeg ponašanja od mladosti do sada; verhu vašeg naprědka u znanostih, i jedno prěporuku na sve, koji ovu čitali budu. Ja sam ovu poleg moje dušne věsti napisao, i nadamse, da čeju nju svigdi štovati. Zatim najdjete u nutri jedan list, na kojim sam ime i čast mnogeh vrědneh mužev napisao, koji nekada moji učeniki bilisu, sadu pako u Beču stanuju. Ja sam bio kroz moju dobu u više městih Učitelj, i imam u velikem broju mojeh negdašnjeh učenikov, iz med kojih su jedni velike časti zadobili, drugi pako věliko blago stěkli, priatelje, koji moju priporuku štovali, i meni za volju vama pomogli budu. One na listu popisate vrědne muže potražite u Beču, i kažite njima, da sam ja vas na nje naputio; pokažite njim onaj list, i svědočbu mojum rukum pisatu, i ja nedvoim, da jedan ili drugi vama pomoč uzkratio nebude. Na ovaj način sam ja već drugem nekojem siro-

makom pomogo, i sudim, da ču i vama hasniti. Putujte srětno, meni če drago bit, ako od vas višeputi štagod dobra sačujem; zato pišite meni u svakom pripetjenju, ja zaisto, koliko moguč jesam, vas podpirati nečų propustit."

Ganule su serdce moje ove priazne rěči, zahvaliosam suznemi očima mojemu štovanomu priatelju, i obečao, da ču mene marlivostum i dobrem ponašanjem njegove velike dobrote vrědnoga učinit. Primio sam zatim njegovu ruku, da ju poljubim, ali on je mene ogerlio, i reče: „Ja ču vaš priatelj ostati, dok putem krěposti postupali budete, i svaki dan ču Boga molit, nek vaš blagosovi, i od svakog sla sačuva. Suze su mene prečile, da ono, sto sam u serdcu osětjao, izreči nisam mogao. Odšo sam daklje s-onem tverdem nakanjenjem, mene njegovog priateljstva i obrambe sasvim vrědnoga učinit."

„Zadnjič osvanuo je dan, kad ja od otčinzke kuče otiči sam imao. Sěstra moja pripravila je meni med suzami sva na put potrěbna. Isti moj očuh bioje suprot svojoj navadi ganjen; perveši dan u večer bio je sasvim priazan; kada nje-

mu za njegovu otčinsku skerb iz serdca bi bio hvalio, opomenuo je mene, nek od puta krěposti i pobožnosti nikad neodstupim Podělio je meni svoj blagosov med suzami, i ja biosam uputjen, da polag sve svoje oštroče meni od serdca dobro želi.

Moja sestra, i moj mladji brat plivalisu u suzah, i mene molili, nek na nje nezaboravim, nek njima višeputi pišem, i sve moje tersenje onamo naravnam, da u Beću moj cilj dostignut, i tako njihova obramba nekada postati mogu.

Drugi dan u zoru odšo sam na put, moje serdce biloje tužno, malo da puknulo nije. Silom sam se morao iz ruk moje sestre i brata stergnut. Isti moj očuh bio je ganjen, i meni naložio, nek se tako dober, i krěpostan opet povratim, kako od otčinske kuče odlazim. Stisnuo mi je obečane novce u ruku, i priporučio, da takove pazlivo trošim. — Kad sam pokraj stana mog priatelja prolazio, nisam mogo suze uzderžati; pogledaosam na prozore sobe, u kojoj stanuje, digo sam zatim oči u nebo, i reko: Dobri Boze! nadoměsti ovomu dobromu

mužu sve, šta je meni dobra učinio; ja nemogu njemu drugačie zahvalit, kak da njegove nauke obderžavam, i tem pokažem, da sam njegove ljubavi i zaštite vrědan. — Zručio sam mene božjoj providnosti i na putu mislio, kako ču ja sad moje življenje urěditi. Rěči mojeg vrědnog priatelja probudilesu u meni ufanje, daču u Beču žaštitnike najči, i tako sam odlučio, sva terpiti, i mnoga meni ustegnut, samo da nauke moje onde podužit mogu. —- Kroz nekoliko dana težkoga putovanja došo sam u Cernopolje, i potraziosam onde mojeg ujaka. Biosam nakanio kod njega, ako mene dobro primi, gde koj dan ostati, ali nisam ga našao kod kuče, na više dana bio se je na put krenuo.“

„Zaljiosam, da je mene ufanje, koje sam u pomoč ujaka stavio, prevarilo. Nastanio sam se daklje kroz noč u gostioni, i drugi dan putovao sam dalje. Čitavo jutro misliosam na ona meni od mog priatelja izručita pisma. Sudiosam, da takova sad slobodno otvorim. U nutri našaosam sva tako, kako je on kazivao, još tomu dva cekina u papir zamotana, koji meni, kako sam iz napiska razu-

mio, za putni trošak bilisu odlučeni. Znaosam ja dobro, da moj vrědni priatelj male dohodke ima, zato čudiosam se, i zahvalnem serdcem ove spravio.

Razveseljen putovaosam dalje, dok mene vaša kočia srětno je dostigla. Neučen peški tak daleko putovat, biosam od perviega dana jako oslabio; nakaniosam daklje vašeg kočiaša opitati, jeli bi on magao meni na kočii za platu mesto odpustit. Ja sam bio tak srětan, dopuštenjem vašega dobrog otca ovo zadobit, i radujemse, da sam našao priliku sa tak ljubeznem dečakom, kako ste vi, zpoznatise. Iz svega toga možete lahko razumeti, zašto sam ja kod pervog našeg sastanka tak tužan bio, i kratiose vaše pozivanje na večeru primiti. Vi ste možebit mene za gizdavoga ili nepriaznoga deržali; ali verujte meni, ja sam to samo u poslědak naukov mojega vrědnog priatelja učinio.

„Moja je bila krivnja, reče Antun, da pozivanje, koje sam zaisto iz dobrog serdca učinio, niste primili; jerbo, kako sam sposnavam, takvim sam načinom vas pozivao, koj je morao vaše čutenje uvrěditi. Već oprostite, ja sam meni

time priliku uskratio, sa tak vrědnem puta drugom što berže spoznatise. Pripetjenja vašeg življenja jesu pomenita, i vi čete meni dopustit, da smiem takova mojemu otcu kazivati; njemu če to zaisto drago bit, on dobrem mladičem rado pomože, ima u Beču mnoge poznate, koji njega štuju, i tako može vama onde mnogo hasniti."

„Zurimose sad k-njemu, jerbo smo malko duže ovde ostali. Vi morate snama zajedno do Beča putovati; ja ču mog otca oprosit, nek vama město kod nas u kočii odpusti, da se možemo laglje razgovarati." Prime zatem mladiča za ruku, i obadva su išli dole naprot gostioni, gdi je nje Brunov s-kočium čekao. On je njima nekoliko koraka več bio naprot došao, jerbo odviš dugo su bili zaostali. Antun njemu več iz daleka je govorio: „Gledajte, dragi otac! kak smo mi več poznati, ja sam u gospodinu Dubskiu jednog priatelja našao, od kojega se več neču razdružit; dabi on pripetjenja svog života vam očitovao, i vi bi ga zaisto obljubili. Gospodin Brunov primio je mladiča sasvim priazno, pruži mu ruku i reče: Ako ste vi priateljstvo, i lju-

bav mog sina vam pribavili, tak čemo se i mi bolje spoznat. Kočia čeka nas, uzmite město u njoj pokraj nas, da možemo više govoriti."

Mladič sede veseljem k-njima u kočiu, i još nisu bili dalcko od gostione odšli, kad njega Antun zamoli, nek bi otcu njegvomu svoja pripetjena pripovědao. Brunov slušao je pazlivo sve, što je mladič govorio; osobito pak se je njemu dopadala zahvalnost, kojum je govorio od školnog Ravnitelja, svog priatelja, i dobročinitelja. Zapita on, kakose taj Ravnitelj zove? i kad bi njegovo ime čuo, reče: „O to je jedan vrědan muž, koj malo sebi podobneh ima, ja njega poznadem, on je bio i moj Učitelj; da sam znao, da je sad u Budavcu, biobi ga zaisto potražio. Ja se radujem, da je on vaš priatelj, to je več dovoljna svedočba vaše vrědnosti; jerbo on samo naj čednie, i naj vrědnie učenike priporučati je navadan, i mnogi njemu imadu zahvaliti, da su u světu srětni postali. — Mladič govorio je zatim od oneh mužev, koje njegov priatelj na listu je napisao, i od svedočbe, koju njemu je izručio. Brunov želio je

obadvoje videti; spoznao je odma rukopis Ravnitelja, i svedočba je mladiča sasvim priporučala; Ravnitelj je u njoj izvisio njegovo od mladosti čedno ponašanje, njegovu krěpost, i druge hvale vrědne sposobnosti. Pohvalio je njegovu marljivost, i dobar naprědak, i priporučao njega osobito roditeljem za učitelja njihove dětce, kojim če svojum pěldum, i svojem znanjem mnogo hasniti: zadnjič zamolio je sve one, koji nekada njegovi učeniki bilisu, da ovomu mladiču, kojega on kano vrědnoga je špoznao, svoju pomoč nebi ustegnuli, i da če on sve ono dobro, koje ovomu krěpostnomu mladiču skažedu, tako prestimavati, kano dabi se njemu samomu učinilo.

Brunov pogleda zatim onaj list, na kojem imena vrědneh nekojeh muževu Beču stanujučeh bilasu napisata, i našao je svoje ime med pervemi; prime daklje ruku mladica, i reče: „Dragi priatelj! vi ste našli, šta tražite, moje ime je ovde napisato; svedočba vašeg priatelja i na me spada, ja ovu štujem, i radujemse, da imam priliku, ovomu vrědnomu mužu, mojemu nekada Uči-

telju dokazati, koliko ja njega prěštimavam, i željim, mene njemu zahvalnoga izkazati. Moj sin Antun vas štuje i ljubi, i bit će svigdar rado u vašem družtvo, vaša pělda i znanost bit će njemu koristna. Ja imadem još jednog mladjeg sina, obadva trěbaju učitelja, jerbo njihov pervii je nauke sveršio; akoprěm obadva obče škole polaze, trebaju opet doma pomoč. Ja pověrujem moju dětcu vama, vašemu ravnanju i naučanju izvan školnog vrěmena. Dok se ova u školi budu bavila, možete vi sveučilište pohadjat, i polag naučanja moje dětce, imat čete dovoljno vrěmena, da vas u potrěbnih znanostih podučite, i jos boljě izobrazite. Od sada spadate vi na moju obitelj, i ja vas smatram, kuno člana takove. Vi čete sad snama u Beč putovat, i ja ču na putu imat priliku vas još bolje spoznati, akoprěm svedočbi vaseg priatelja věrujem, da vi sve one sposobnosti imate, koje ja u učitelju moje dětce najti željim.“

Jako su razveselile ove rěči Dubskoga, jerbo je bio na jedanput svake skerbi oslobodjen. Toliku srětu, kad

je od doma odlazio, nise nadao. Od radosti primio je ruku Brunova, i reče: „Vrědan muž! vi stavite u jednog inostranca veliko pověrenje, ali ja vama pred Bogom obečem, da ču se tersit ovo zaslužit. Vi čete u buduče spoznat, kako ja onu svedočbu štujem, koju meni moj priatelj je poděllo." Zatim pritisne na serdce svoje Antuna, i reče: „Vi čete u meni imat jednog priatelja, i Učitelja, kojemu če vaša srěta na serdcu biti, poklonite meni vašu ljubav, kano i ja vas od serdca ljubim, i mi čemo zajedno tak postupat, da vaši roditelji veselje snama imali budu." — Digne zatim oči u nebo govoreč: „Dobri Bože! ti si bio milostivan prama meni, ti si mene med dobre ljudi zapeljao, i mene svake skerbi oslobodio, tebi nek bude uvěk hvala i dika, jerbo si učinio milosérdnost nad menom." Antun radovaoseje, da ovog mladiča, kojega več od početka je bio obljubio, za Učitelja je zadobio, na čitavom putu nise več od njega odružio.

Naši putnici došlji su srětno u Beč, i Dubski je bio Brunova suprugi, i mladjemu sinu kano Učitelj i novi član

čitave obitelji napervo stavljen. Bioje pristojno kano priatelj štiman: izvan stana i hrane dobioje priměrnu platu na lěto, i mogao je potrebne za svoj cilj nauke učit. Sine Brunova naučao je sa svum marljivostum, njihov je napridak je pokazivao, koliko njemu srěta dečakov na serdcu leži. Prama njihovim roditeljem ponašao se je tak, da njega sve više štovati su morali. Slobodno od naučanja vrěme sprovodio je u svojem izobraženju; učio je Lečitelstvo velikem napredkom, i zadobio zadnjič cest Doktora. Skolnomu Ravnitelju, kano svome dobrocinitelju pisao je često, i bio je njemu zahvalan. Svome takodjer očuhu sebe kano zahvalnoga sina je skazivao, i pošiljao njemu večputi kakov dar, kano znamenje svoje ljubavi. Ostao je kod Brunova, dok svoj život, kano obči Lečitelj je počeo. Njega čitava obitelj još sada kano priatelja štuje. On preštimava Brunova, kano svog dobročinitelja, i Antun sad več veliki mladič sprovadja svoje slobodno vrěme rado u družtvu Dubskoga, koj njega još jednako ljubi, i njemu mnogo pripisat imade, da je u

vrědnu obitelj Brunova po njemu zapeljan, na cilj svoje iskrene želje srètno dospěo.

II.

Čarobni Fenjer.*)

Bio je jedan zimski večer. Otac Prudovič sedeo je kod tople peči, i čitao novine. Njegova supruga bila je odšla jednu priateljicu u susedstvu pohodit. Dětca šedelasu oko stola, i pregledavala jednu knjigu, u kojoj svakojake lěpe slike su se nahodile. Na jedanput čujese glas Harmonike, koj se je sve bliže k-njima priblizavao. Dětca su dignula uha, i slušala vělikom željum ugodni glas pěsme.

„To je sěgurno onaj čověk sa svojim čarobnem fenjerom, reče Ljudevit.

---

*) Sauberlaterne.

O dabi Otac dopustio, ja bi sve moje prištědjene novce rado žertvovao, samo da ovog vidim.“

„I ja moju naj lěpšu babku,“ reče mala Dragoila.

„I ja mojeg konja sa cervenum uzdum“ veli Věkoslav, stane od stola, i ide po perstih do otca, primi milo gledeč njegovu ruku, i zamoli ga, da bi njima dopustio, ove čudovite stvari vidit, od kojih su već toliko čuli.

Još otac nije odgovorio, kad već onaj čovek sa svojim fenjerom stupi u sobu. Supruga Prudoviča slědila je njega, jerbo ona je njega bila dopeljala, da svojoj dětci nečekano veselje učini. „Vi ste danas bili marljivi, reče ona, i dobro ste se ponašali, zato čete sad jedno razveseljenje imat, za kojě meni šegurno hvalili budete, jerbo vama verhu toga jos hasnit, i vas podučit može. Pazite dobro, ovaj fenjer nije navadan, kakvog ovde okolo nose. Ovai dobri čovek je njega osobito za razveseljenje, i dobro dětce uredio, i odlučio. Ako svigdar tak dobri, kak danas, budete, tak neče vam nikad manjkati naplatjenje, koje za svakem vernem sveršavanjem

našeh dužnostih slědeti je navadno. Istina je, ovo naplatjenje neće bit svigdar čarobni fenjer: ali će bit drugo, što još većju radost uzrokuje, najmre: nuternja zadovoljnost, i veselo serdce."

Dětca něsu znala od veselja sebi města naći; mala Dragoila palaje materi, Věkoslav otcu za vrat, Ljudevit pako odide u susědstvo, da svoje male priatelje na ovo veselje povabi.

Medjutim prirědi on čudačineći čověk jedan široki komad bělog platna, na kojem čuda pokazatise bi imala, na stěnu, i pripravi sva, koja za pokazivanje potrěbna bilasu; postavi dětcu u jedan polokrug, uterne sveće, zaigra ugodnu pěsmu na Harmoniki, i zatim počme ovako govoriti: Ovamo gledajte, detca! ovamo, na ovaj světli okrug, ovde se ćeju vama čudovite stvari pokazati, i da jednem najvećjem čudom počmem, tak pogledajte ovde sunce u svojoj najvećjoj lěpoti i svetlosti! Nemojte oči stiskati, možete slobodno u nje glědati, neće vas oslěpiti. Pazite dobro, ovo je sunce, koje svaki dan, brez dabise satrudilo, (kak često kod velikih i malih ljudih dogadjase,) svoj na-

vadan tečaj sverši; u večer pred našima očima zapadne, a drugi dan u zoru sa svum zmožnostum opet napervo dojde. Njemu imamo zahvalit topljinu, kojum svaki rod zemaljski dozori. Dabi tak visoko stalo, kak zvezde, bilobi odviš daleko od nas, i sve na zemlji bi lědom postalo; kadbi pak tak blizo nas bilo, kano je měsec, tak bi zaizto žarki njegovi traki našu zemlju, i sve, šta se na njoj nahodi, na prah i pepeo zažgali. —

Sad dojdje pun měsec. On ima mnogo slabiu světlost, kak sunce. Ali i ova světlost je od velike koristi, jerbo putniku, koj radi vručine dana nočum putuje, razsvěti puta, i sve proizvode bolje rasti čini. Jesteli kad videli, kako pun měsec izhadja? gledajte ovamo, kano oganj cerven je njegov obraz, baš kano sunce, kad zahadja. Ova lěpota nedase izgovorit; gledajte sami, ovde se lěpo pokažuje, ali u naravi je hiljada puti lěpsi. —

Pazite! nedvoim, da ste več štagod čuli, ili čitali od Bogov i napol Bogov stareh Gerkov i Rimljanov? poznate možebit barem po imenu jakog Herkuleša, i njegovu strašnu botu, kojum

je on tolika strašila ubio? Ja ču njega vama ovde pokazati, kako još kano děte u kolěvki leži. Nili istina? jedan lěpi, zdrav; jaki dečarec? jedva tri meseca star, već pokažuje, šta će jedanput biti. Sad puzaju k-njemu dve zmie, hočedu ga ujesti, i skončati. Ali gledajte, kako on nje pograbi, kako nje stištje, sad nje silom odhiti, i Herkuleš ostane živ. — Tako i vi, moji dragi! priučitese od mladosti hrabri biti., nedajtese od ništa preplašit. Koj kano dečak ne derhče, niti se ništa, zvan Boga, i zlog čina neplaši., on će jedanput, kano mladič i muž, u svih pogibeljih hrabro svoje čelo dignut, svoj život ugodnie uživat, i sebi slavu i glasovito ime pribavit.

Ovaj veliki jaki muž, kojega, sad vidite, je opet on isti Herkuleš, samo dvadeset godina starji. Ovde borise on sa jednem velikem lavom u nemciski šumi. — Gledajte, kakvum ljutostjum ovaj kralj svih zverih na njega lěti? Ali Herkuleš nepoznade strah, on pograbi lava jakum rukum, stisne, i zadavi ga, kano da je slabo janje. — Podušite i vi, draga dětca! još u mlado-

sti vašoj sva opačna serdca gibanja, najmre: serditost, osvětu, gizdost, sebičnost, lakomost, i druga mnoga. Tražite, kano Herkuleš samo u lěpih, i plemenitih činih vašu diku, tak čete zaisto srětno živiti. —

Pazite! sad čete nešta drugog viditi.—Nili istina? vi milujete ovog mladog čověka? — Eno, kako žalostan, suznemi očima na jedno darvo naslonjen stoi? – Gledajte, kako mu glad i nevolja iz očiuh gledi. Kerpinje su njegova oděca. Jelise nevidi kano da nenavidi svinjam, koje oko njega beže, i u zemlji rujuč hranu ištju? — To je onaj izgubljeni sin; od kojega ste vi brez dvojbe več dostaputi čuli. Buduč, da je bio lěn, i razsipnik, mora sad u nevolji živiti, mora svinje pasti, i višeputi, da od glada nepogine, tropine, koje svinjam za hranu služe, jesti. Neusudise on oči u nebo podignut, jerbo je ovo težko uvrědio, kad je od otčinske kuče odšo, dobrog otca ostavio, i sebe u opačno življenje bacio. Žalost, radi svog perviega ponašanja muči ga više, kak sve nevolje, koje sad terpiti mora. — „Ah, veli on, u stiski i

zdvojenju. Ah, stoputi sam ja zaslužio sva zla, koja sad terpiti moram. Ja sam ljubav mog dobrog otca odrinuo od mene; ja sam njemu za ljubav zbantuvanje povratio, i zato sam od sveh ljudih zahitjen. — Mog dobrog brata sam prezirao, i njegovo pajdaštvo bežao; sad moram u družtvu oviuh smradnih stvarih živiti. Nekada naj zdravie i naj tečnie hrane nesu zasitile moju lakomost, — a sada — — o kak srětan bi bio, kad bi samo, za glad proterat, ostatke od stola slugov mojeg otca imao. Ob dan neimam mira, a ob noč mučiju mene strašne sanje. — Ali — — kako bi bilo? kad bise ja povratio k-otcu mojemu? kad bise ja hitio pred noge njegove, i suzami njegovo oproštenje zamolio? — Ah, on je tako pun ljubavi, tak dobrotivan otac! — —

Ovako sam sobom govori ovaj nevoljni čovek. Još se nije sasvim odlučio, nemirno simo tamo hoda. — Najedanput se digne, ostavi svoju čredu, i — — evoga, kako leži, i oproštenje moleč gerli kolena otca svojega. — Gledajte, kak se je ganulo serdce dobrog otca? suze proljiva, i radujese sa svima svo-

jemi nad povratkom izgubljenog sina. — O kak srětan je sad on, malo prie nevoljni sin! njegov obraz se je razvedrio, jedva može svoju radost, svoju dovoljnost izraziti. Gledajte ga dobro, meni se čini, kano da ovak kvama govori: „Dětca! uzmitesi iz mog ponašanja, i nevolje pěldu. Nemojte nikad uvrědit vaše roditelje; i dobročinitelje; i ako kada tak nesrětni budete, da to učinite, operite suzami vašu bludnost, bacitese roditeljem na serdce, i molite nje, da vama oproste.“

Ovde, draga dětca, vidite vi grad Vranski. Leži u němškoj zemlji, na visoki, stermi klisuri. Ali tverdie, kak ova klisura, na kojoj stoi, biloje serdce plemiča Ruperta, koj je prie pet sto godina onde gospodovao. Tko god je njega poznao, morao ga je marzit, jerbo na cělom světu nikoga nije ljubio, kak sebe samoga. Koliko je mogao komu zla učinit, nikad nije propustio. Sa svojima podložnici, i slugmi postupao je kano s-marvum. Radi najmanje pogrèške tuko je nje svojima rukama do kervi; ili stavio u tamnice, gdi su dostaputi od glada, ili nevolje poginuli.

— Jedanput bio se je brez svakoga uzroka razljutio nad jednim medju svojih najverniih slugov na toliko, da je njega pustio svezati, i za os od dveh težkeh, velikeh točkov privezati, i tako u dol stermoga brěga spustit. Svaki je mislio, ovaj nesrětni čověk morase na taj strašni način skončati; ali opet sačuvala je njega providnost božanska. Još je živio, kad su več točki pod brěgom stali. Jedan Rědovnik našao je njega skoro na pol mertvoga, odvezao njega, i odneo na svojih ledjah u bližnji Manastir, gdi je njega tak dugo lěcio, dok je sasvim ozdravio. — Ali u serdcu ovog nesrětnog sluge porodila se je strašna želja za osvětum nad onem okrutnikom, koj njega brez svake krivnje tak kervoločno je hoteo skončati. On nije bio miran, dok svoje nakanjenje nebi sveršio. Tri dana i noči čekao je njega u šumi, po kojoj Rupert brez drugov zvěri lovit je bio navadan. U jutro četvertog dana dojde plemič. — Gledajte, kak pazljivo po guščari se vuče, da do one tanke serne, koja se baš iz mesta diže, bliže doči bi mogo, sad napinja svoj luk, sad ga pritisne k licu,

sad hoče strělu spustit, — — Jao — najedanput prodere oštra strěla njegova okrutno serdce. Padne on na zemlju, valjase u svojoj kervi, i spusti zadnjič svoju cernu dušu. — —

Od osvětne ruke svog sluge pogine on u cvětu svoje dobe, i svaki se je radovao, koj je zgodu njegove smerti sačuo. — — — O draga detca! kad jedanput gospodari, ili gazdarice budete, nemojte bit tverdi, još manje nečovečni, i němilostivi prama onem, koje nesrětna sudbina sili vama služit. Smatrajte nje, kano bratju, ili sestre, kojih samo srěta je manja od vaše. Ponositese prama njima dobrotivo, i terpljivo. Nezaktěvajte od njih više, kak su u stališu učinit. U kratkom, budite takovi, kako bi željeli, da drugi svama postupaju, kad bi vi bili prisiljeni njima služit. Promislite višeputi onu zlatnu poslovicu: Koj tebi, kano priatelj nemože hasniti, može opet kano nepriatelj naškoditi.

Sad, draga dětca! dojdje izgled druge fele. Jest pako smertna postelja. — On vrědni starac, koj ovde na slami leži, nise zato rodio, dabi nekada svoj

život u tak prosti sobici, na tak tvěrdoj postelji, u tak težkem pomanjkanju doveršio. Zaisto tko bi njemu još prie nekoliko godina bio rěko, da če on na koncu svog života dobročinstva, velika dobročinstva iz ruk onog čověka, koj onde njemu lěk daje, morat primiti, takovog bibio šegurno za ludoga, ili lažljivoga proroka deržao. Ali blago, i visoki rod nesačuvaju nas od pogibelji, i nesrěte. — Bogat, jako bogat bio je nekada onaj nevoljni starac, komu sad sěgurno nijedan prosjak njegovu srětu nebi navidio. Imao je on u Parizu glavnoj varoši Francuzke zemlje žmožnu palaču, imao je nekoliko imanja, i deset hiljada talirov na godinu za potrošit. Bio je Grof i General, deržao je kočiu i konje, i mogo se je nadati u uživanju ovog dobrostana do svoje smerti ostati. — Na jedanput nastane u Francuzki zemlji punta, kojum Kralj Ljudevit šeztnajsti život i kraljestvo pogubi. I naš dobri Grof bi morao u tamnicu doči, jerbo su ga nekoji obtužili, da je priatelj perviega ravniteljstva, i član jedne oklětve suprot novi vladi. Ali pomočum onog vrědnog, i věrnog sluge,

koj ondé pokraj njega s-lěkom u čaši stoi, uteko je onaj čas, kad straža u njegovu palaču stupit je hotela. Obadva došlisu srětno na medju, i bilisu samo još pol sata od pervog švaicarskog sela, kad jedan narodni vojnik starog Grofa prěpozna, i njega sa slugom ulovi. Medjutim našo je sluga priliku uteči, Grof pako bio je, poslje kamo njemu novce, druge vělike cene stvari, i pisma su oteli, u škuru tamnicu hitjen. Tri dana, i noči ležao je onde brez hrane i napitka. U noči četvertog dana otvorila su se vrata od tamnice, i tamničar, jedan sědi starac od sedamdeset godina, stupi u nutar „Gospodine, rěče on, ja sam došo, da vas oslobodim. Sutra bi vi morali u Paris pred kervni sud iči. Da onde vaša glava pod mačem bi pala, možete lahko misliti. Ali ja neču bit krivac vaše nedužno prolijane kervi. Běžite, ja ču reči, da ste vrata razbili, i — — Bog če mi ovu laž oprostit. Straža pred tamnicum porazmese s-nama, i nitko vas neče saderžat.“ — Grof se je začudio, njemu se je videlo, kao da sanja. Hoteo se je zahvalit, ali serdčeno njemu tamničar odgovori: „Ne me-

ni, pače vašemu vèrnomu i poštenomu slugi imate zahvaliti, on je svojum molbum i suzami moje serdce ganuo, i novcima stražu podmitio; žuritese, nekoliko korakov od ovde vas želno čeka." — Otide Grof, i najdje slugu na onem mèstu, koje je njemu bilo doka zato; bacise sa suzami zahvalnosti na serdcé vèrnog sluge, i srètno su utèkli obadva u Švajcarsku zemlju. — Zivot i slobodu občuvao je sad Grof, ali zvan toga ništa na svètu nije imao! Ali opet ne! jerbo je imao još jedno veliko blago, koje zločesti ljudi nikad neimadu, najmre: jednog vèrnog, postenog priatelja, — svojeg slugu. „Gospodin Grof! reče ov vredni čovek, i položi sto velikeh dukatov, i dve zlatne sati na stol; Gospodin Grof! ovi novci su od sad vaši, ja sam nje kod vas zaslužio; ja sam bio jedan ubogi, od sveh zapuštjeni dečak, nisam na svètu ništa imao, i vi ste mene u službu primili, odèli, podučali, i postupali samnom dobrotivo, i milostivo. Hiljada puti sam želio u mojem serdcu, vama barem jednu stran vaseg dobročinstva nadomestit. — — Učinite meni to veselje, i primitè ovaj mali do-

kaz moje zahvalnosti. Kad ovih novac nestane, onda će još dělo mojih ruk vas uzderžavati. — I deržao je reč ovaj verni sluga. Kada ure prodane, i novci su bili potrošeni, radio je od jutra do večera, i doneo, šta je potom i trudom zaslužio, svome zapovědniku na okrěpu. Ovo doisto nije bilo mnogo, ali opet branilo je obadva od glada — Pod zadnje nije već mogo Grof podněti tugu radi svoje nesrěte, i padne u bolest. Ovde ga vidite u prostoj sobici na slami ležat; stari jedan kepenjek pokriva tělo njegovo, i brani slabo od zime Ali ovaj věrni sluga je dvorio i sada, kano zahvalni sin, bolestnomu; jedinu još svoju haljinu je prodao, samo da plati lěka, kojim još jedanput umirajućega okrěpit može. — — O draga dětca! nek vam bude ova smertna postelja uvěk u pameti, ona vama dokažuje, da milostiv čověk svigdar milost najdje, i da dobar gospodar dobru družinu čini.

Pazite! sad dojde opet něšta drugo. Ovde pred vami vidite južno more. Mirno je, kano duša poštenog čověka. Povoljni větar napinja jadra ladje, koja berzo kano ptica po moru lěti. Mornari ba-

cáju od veselja kape u zrak, i raduju-
juse radi srĕtnog putovanja. — Ali u
kratkom okrenese njihovo veselje na
strah i żalost. — Sakrivase nebo, cer-
ne magle skupa se vuku. — Sve postaje
tamnie. — Strahovite munje ližu more.
— Germljavica ruči; nagla bura jauče,
ladja se digne sad do neba, sad pade
medju slapi u dubljinu mora! — Promi-
slite, draga dĕtca! strah i derhtanje
svih, koji su svoj život i blago slaboj
ladji povĕrili! Mornari posluju, da ja-
dra stĕgnu, i ladju oslobode. — Ljudi,
koji nikad na Boga, i vekivečno po
smerti življenje nisu pomislili, tuku per-
sa, i viču: Bože u nebu, smilujse na-
ma! — Sve bolje uznemirise more, ja-
darni stup se slomi, pĕnasti valovi šlĕ-
vajuse u ladju, i — — jau! ona udari
na sakritu stenu, i svako ufanje oslo-
bodjenja nestane. — Stotinu nesrĕtni-
kov, koji se na njoj nalaze, proždere
more. Koj god može, ugrabi dazku, ili
komad derva, da svoj život sačuva. —
Ondi jedan derži dĕsnom rukom škri-
njicu punu dragog kamenja, a lĕvom
protivise slapom, pliva, i viče: Oslo-
bodi, Bože u nebu! mene i ovo blago,

koje deržim! — ali njega strah, slaboča, i terh dragog kamenja povuče u neizměrnu dubljinu mora! — Onde opet pliva drugi, i vuče za sobom lagav pun robe, kog za uže je privezao: ali i njega ljuti zakopaju valovi. Ovde opet medju mertvemi tělesi pliva tretji; neče on nit drago kamenje, nit zlato, ili drage čene robu, već samo svoj život izbavit, i to je Robinson; te njega slap jedan baci na obalu jednog pustog otoka. Nije na njemu bilo stanovnikov, ali opet znao je Robinson sebi pomoči. Nevolja je njega mnoga naučila, i on brez tudje pomoči pribavio je sebi potrěbita. — Věrujte meni, draga dětca! čověk može mnogo učinit, ako samo hoče, osobito pak onda, kad ga nuzda prisili. — Ja sam mnoga iz knjige, koja življenje Robinsona opišuje, naučio; čitajte i vi takovu, i usadite duboko u vaša serdca nauke, koji se onde nalaze.

Još mnoga druga pokazivao je ovaj čověk dětci, koja su njega pazljivo slušala, i nije nikad zaboravio, dobre i koristne nauke priložiti. — Sad pokazao je jednu věrnu kčer, koja svoje lěpe lasi rado je odrezala, i prodala, samo

da svoju bolěstnu mater lěkom okrěpiti može. — Sad opet videti je bilo mladića, koj ob noć težko je radio, da zaslužitum mučno platum hasnovite knjige kupi, koje njemu ubogi njegov otac pribavit nije mogao. — Ovde vidio se je jedan razsipnik, kój pred vrati onih kruha prosi, kojim nekada na priazno pozdravljenje nit zahvalio nije. — Onde vozio se je jedan gospodin sa četiremi konjima u zmožnoj kočii, koj od prostih roditeljev rodjen, marljivostum, dobročestnostum, i svojum znanostum na veliku čast u kraljestvu je dospeo, i svi su se velikem štovanjem njemu klanjali.

Jesteli sad zadovoljna? draga dětca! opita napokon taj čuda čineći čověk, kad svoja pokazivanja je doveršio. Sva su njemu dovoljnost svoju pluskanjem ruk izrazila, samo su jedino žaljuvala, da čitavu noć gledat i slušat nemogu. — Otac pak naplatio je čověka, i zahvalio njemu za razveseljenje, koje njemu, i njegovi dětci je učinio.

III.

Slěpac sa svojum Harfum,

i l i

Nezahvalni Sin.

Kod kraljevskog Savětnika Redoviča u jednoj glavnoj varoši bilo je izabrano družtvo. Svi su baš hotěli šesti, da dugi zimski večer igrom provědu: kad jědna lěpa kočia pred vrati stane, i malo za time Zlobovič jedan mladi Pravdoznanac u sobu stupi. Čitavo druztvo se je radovalo nad njegovim došastjem, jerbo radi svog lěpog ponašanja, i osobitog načina druge zubavljati bio je svigdi povoljan, i dobro primit; verhu toga bio je čověk dobro učen, i od hvale vrědnih sposobnostih. Opitan od savětnika, zašto nije ranie došo? odgovori: „Jedan

slěpi otac bio je kod mene, i meni pravdu pověrio, koju sa svojim sinom imade. Ovaj nezahvalni sin neče nesrětnomu svojemu staromu otcu lětno uzderžavanje dati, koje je njemu obečao, kad čitavo gospodarstvo od otca je primio. U nevolji živi sad otac, a nezahvaljni sin u svoj obiljnosti. — Ali, reče, ja ču ovog zločinca osramotit, i nevoljnomu otcu nesamo pravicu, nego i osvětu pribavit.“

Čitavo družtvo je pohvalilo njegovo lěpo nakanjenje. Savětnik pako stisnuo je serdčeno njegovu ruku, i očituvao njemu svoje štovanje. „Zlo, reče on: zlo svakomu sinu, koj roditelje svoje zametava. Ranie ili kasnie če njega osvěta božja, i preziranje ljudih dostici.“

Seli su zatem opet k-igri. Mnogo novac ležalo je na stolu, Zlobovič bio je jako srětan. — Na jedanput čujese u dvoru Harfa, i mužki glaš je už nju pevao tužnu pěsmu, koja je nevolju slěpote izrazila, i čutljiva serdca na miloserdje gibala Kad je pěsma bila sveršita, reče igrač milem glasam: „Podajte nevoljnomu slěpomu starcu kakov dar za volju božju.“

„Ovaj čověk igra Harfu jako dobro, reče Savětnik: Nebili ga ja u nutar pozvao, on bi nas mogao zabavljati, i mi bi imali priliku njemu miloserdnost skazati. Vi, Gospodine Zloboviču! dobivate danas — Ja znadem, da samo od vas ovaj ubogi čověk koj taler bi se mogao nadati, jerbo ste vi zaštitnik slěpeh.“ — Družtvu se je to dopalo, i slěpac je bio dozvat. — Došo je on, jedan starac, bělum, kano sněg, kosum, peljan za ruku od jednog dečaka, i stupi u nutar. Na njegovom licu videlase je dobrota, i tuga. Svi su njega milo promišljavali, i želno slušali njegovu tužnu pěsmu. Ganjen u serdcu Savětnik stupi k-njemu, prime ga za ruku, i zapita, jeli on već dugo vrěmena slěp?

Slěpac: Već dve godine, dobri gospodine! Ah, nisam ja mislio, da ću kada morat pomiluvanje drugeh zaiskati. — Dati, je bolje, kak primiti, sam ja uvěk mislio; poslovaosam nesatrudjeno, i Bog je blagosovio moju marljivost tak, da sam još mogao gdi kojemu nevoljnomu suze usušit. Ah, sad je drugačie! Bog je hoteo tak imati, nek bude odičeno ime njegovo.

Savětnik. Kakvo ste rukotvorstvo těrali?

Slěpac. Sasvim hasnovito. Ja sam bio šoštar na jednom selu, i buduć, da sam se teršio bit pošten i zdušan, pak još tome dobro radio, imao sam dovoljnu zaslužbu, i mogao sam kroz nekoju godinu jedno malo imanjiče kupiti. Sve mi je srětno za rukum pošlo, jerbo nisam nikad ništa počeo, šta ražumio nebi. I kad sam několiko blaga sakupio, živio sam tak štedljivo, kako onda kad još ništa na světu nisam imao, zvan napol poderte kučice, i male bašćice. Kad su moji susědi bili u kerčmi, uzeo sam ja harfu u ruke, ili sam čitao kakovu hasnovitu knjigu.

Savětnik. Ali tko vas je u ovu nevolju bacio?

Slěpac. Tko? — Ah Bože! — moj vlastiti sin. — Jest, moj vlastiti, jedini sin. — On sad gospodski i u svakoj obiljnosti živi, kad ja svaki, meni iz miloserdja podati komadič kruha kervavemi suzami močim.

Savětnik. Ta, jeli to moguče! vaš vlastiti sin? a on pak živi u obiljnosti, kažete vi?

Slěpac. Tako ješt; odgojenjem, koje sam mu dao, otvorio sam njemu put na bogatstvo i čast. — Sad on ima hasan od onoga, što sam ja za njega žertvovao. Ah! — pak još mene zamětava.

Savětnik. Strašno! strašno!

Slěpac. Da njega na Svcučilištu uzderžavati mogu, ustěgnuo sam meni sve, — sve što čověk sebi ustěgnut može. — On je kupio mnogo izabranih knjig: i ja sam prodao jednu njivu, da ove platim. — On si je pustio napravit drage cěne oprave, dospěo je u ruke lažívih igrašev, zakopaose u duge; i ja sam prodao dve lěpe livade, da njegove duge poplatim; on je želio pravdoznanac postati, i zatim u glavnoj varoši živiti: i ja sam prodao još ostalo moje imanje, istu moju kuču sam prodao, i novce njemu izručio. — Ah mislio sam ja, kad moj sin srětan bude, da ču i ja srětno kod njega živiti. Na rukah, mislio sam ja, hoče on mene nosit, mene branit, štovat, i jědanput suzami moje oči satisnut. Tako sam mislio, i sve, što sam učinio, učinio sam rado. — Ali, o Bože! kak sam se prěvario! — — Jedva da se je moj sin u varoši nastanio,

i ulagivanjem priatelje, a svojum sprětnostjum ime pribavio, počme se samnom sramiti. Nije on terpio, da ljudi bi znali, da je on sin jednog poštenog šoštara. On je hoteo za čověka od velikog roda deržan biti.— Siromaštvo, u koje sam ja dobrovoljno iz ljubavi prama njemu propao, bilo je njemu jedan uzrok više, měne zamětavati. — Sad mislio je ovaj nezahvalnik, kojega serdce radi prekoredne gizdosti svaki dan tverdie je bivalo, samo na način, kojim bi mene od sebe proterao.— Tuga, u koju je mene njegovo nezahvalno i nečovečno postupanje bacilo, dala je njemu priliku svoju svarhu dostignut.— Ah, dobri gospodine! vi nečete moč věruvat, pak opet je istinito, tak istinito, kano moja nevolja! Ovaj nevrědni sin, za kojeg srětu sam ja sve žertvovao, proglasio je mene za ludoga, i predao jednomu tverdoserdčnomu Lěkaru na šelu. — Ovaj zatvorio je mene u jednu tamnu, vlažnu sobu, tuko takodjer, kad od prevělike nevolje u zdvojenju vikao sam k-Bogu za osvětu, i pustio mene u smradu skoro poginuti. Ovdi sve polagano potamnila je světlost

mojih očih. — Ali, nenadano umre moj okrutni čuvar. — Dok su se drugi s-njime bavili, utěko sam ja srětno. Još sam mogao nekoliko viditi, i stvari iz bliza razlučit. Sve moje blago bio je jedan dukat, kojega več od davna za največu nuždu u moju haljinu sam bio sašio. Za ovaj dukat kupio sam Harfu. Ovaj dečak, kojega roditelji su odmerli, ponudio se je meni za vodju, rado sam ga primio, jerbo nekoliko dana, poslje kako sam utěko, uternula je skradnja světlost mojih očih; njegovum pomočum došo sam ovamo. Ob dan sakrivam se, da moj sin mene ne opazi, i opet sloboštine ne liši. Samo ob noč usudjujemse mojum tužnum pěsmum milost srětneh ljudih zamolit!!!

Suze su posipale starca, kad je to zgovorio. Savětnik bio je u serdcu ganjen. Razlutjen nad tolikum okrutnostjum, iskao je od starca, nek mu ime ovog nezdušnog sina kaže. Ali badava. „Neču ja, odgovori starac, zlo za zlo vratjati, neču njemu sramotu i preziranje ljudih pribavit. Istina je, on nije vrědan mojega pomilovanja, ali opet je on moj sin, još on u mojem serdcu

živi, i na skradnjoj uri ču još njega blagosivati "

Zlobovič je poblědio, kano slika od mramora. kad je starca čuo, i prepoznao. Čitavo družtvo, koje prie starca pazljivo je slušalo, ovu proměnu njegovog lica je opazilo, ali svi su to deržali za milovanje, i štovalisu serdce, koje se ljudskoj nevolji tak lahko otvori. — Ali ovo štovanje okrěnese berzo na preziranje; jerbo kad Savětnik reče: „Gospodine Zloboviču! i ovog nevoljnoga slěpoga starca morate vi u vašu zaštitu primiti." Stane naglo starac, i zakrikne: „Ah Bože! smilujse meni, moj sin je ovde!"

Jedva da je starac ove rěči zgovorio, skoči Zlobovič, kano běsan od stola, i reče. „Jao tebi, otac! ti si moju srětu ubio; ostavi družtvo, i odlěti iz sobe. Svi su se začudili, starac pak tuguvao je neprěstano: „Jao meni, ja sam propao, moj sin je mene prepoznao;" — Vělikem trudom je njega jedva umirio Savětnik. „Otac! nesrětni otac! reče njemu ovaj vrědni muž, od ovog hipa jeste vi moj otac; ja ču vaš sin biti. Od moga stola čete vi jesti, od

mog vina vas okrěpiti. Ja ću vama oči satisnut, kad umrete; a vi čete mene naučit, zbantovanja oprostit, i one ljubit, koji mene merze, i proganjaju.

Svi u družtvu nazočni izrazilisu sad svoje pravědno preziranje prama Zloboviču, i očitovali, da se nebudu nikad više družili sa takovem čověkom, koj je više sagrěšio, kak gdi koj drugi, koj zaplěten na kolo pod višalami trune. — Nezahvalnost, reče jedan, je več u občem velika zloča ali nezahvalnost prama tak dobromu poštenomu otcu je strašna grěhota pred Bogom i ljudmi. — Pak, reče drugi, promislite sad, kakvum gorkostjum je on svigdar suprot nezahvalnosti govorio? kak lukavo je lagao krěposti, koje serdcu njegovomu bilesu nepoznate. Pak, reče Savětnik, nadalje, sve ove zloče, nezahvalnost, okrutnost, pretvaru, i pohlepu svog izvišenja, porodilo je u njem oholo i neredno slavoljubje, kojim je otac sina, i deržava jednog sprětnoga gradjana izgubila. — O kolike su več nesrěte iz tog izvora protekle za cěle obitelji! iz tog, velim, izvora koj nagao,

i sve poražujuči potok nastane, kad se od rana potrěbnima nasipi neukroti.

Ali počutio je Zlobovič na skorom posledice svoga odkritja. Svi zu ga bežali, i obče preziranje bilaje zaslužena plata njegvog okrutnog čina. Svojim ponašanjem je on světu opet dokazao: Da naj večja znanost i sprětnost družtvu čovečanskomu od prave koristi nije, ako se s-njum dobro i pošteno serdce nesloži.

Zlobovič je tražio na pokon jednu čast, za koju sasvim je bio prikladan. Ali na město časti dobio je od Kralja ovaj odgovor: Da sin, koj roditelje zametava, nit zakone štovao nebi. — I tako ovaj čověk, koj radi svoje znanosti i sposobnosti vělike časti bi bio mogao zadobiti, svigdi je bio pometavan, jerbo je pervu dužnost čoveka, najmre: detčinsku ljubav, i zahvalnost oskrunio.

IV.

Šetnja večerna

i l i t i

Oběčanje morase deržati.

Na koga je rěd danas samnom se šětati? pitao je Vilar svoju dětcu, i užme palicu u ruke. — Bio je lepi lětni večer, plodovita kiša bjlaje vruči zrak ohladila. Cvětje na livadah dišalo je sladje, i na verhu od drevja punog sada ptice su veselo pěvale Svaki čověk je dihao laglje, i komu god čutljivo serdce u persih je kucalo, dignuo je oči svoje zahvalno prama onomu, koj cvětju duhu, pticam pěvanje, i drevju tečnog sada je podělio.

Večerna šetnja bilaje veliko veselje za one člane mnogo brojne obitelji Vilara, na koje red je došo, s-njime na

šetnju poči; i koj radi rěda, ili pogreške kakove izključen je bio, žaluvao je kano dabi bio dragog priatelja pogubio. Dostaputih dalo je jedno děte drugomu, što mu je najdragše bilo, samo da sa ljubeznem Otcem šětati može.— I to se je sad dogodilo. Adolf, i mala Věkoslava morali bi sprovadjat otca. Veselo skočili su obadva k-njemu, i kazali, da na nje je rěd s-njime poči.— Ali tužnem obrazom stao je u kutu Otto; nikad nije on tak jako željio na slobodan zrak izîči, kano ovaj lěpi večer, i veseljem bio bi on štagod žertvovao, samo da svoju želju danas spunit može. — Milo je knjemu pristupio Adolf, i opita ga za uzrok njegove tuge. Odkrie njemu Otto takovog, i zamoli ga, nek mu za danas to veselje na město njega s-Otcem iči odpusti. „Ja ču tebi, reče on, za nadoměštjenje drugo veselje učinit.“

Adolf. Pak kakovo?

Otto. Ti več od davna želiš moju svirku za plepelice imat, ja ču ti ju dati.

Adolf. Dobro je, ja privoljujem, budi daklje dobre volje, ja ostanem kod kuče. Gde je svirka?

Otto. Neimam ju kod mene.

Adolf. Daklje ju donesi, imaš samo tri koračaje do tvoje sobe.

Otto. Odma, kakse povratimo, češ nju dobit. Učiteljov sin je nju odneo na polje, još ovaj večer donesė ju meni natrag.

Adolf. To je nešta drugo! ti, moj dragi! češ ostat kod kuče.

Otto. Ali ako još danas svirku sěgurno dobiješ?

Adolf. To nije sěgurno. U kratkom moj bratac! ti meni dadeš svirku, ili ostaneš kod kuče.

Otto. Ti si opet jako tverdog serdca. Kako ču ti dati, šta još sam neimam.

Adolf. Ja ostajem kod moje rěči. Ili daš svirku, ili —

Otac. Ti si jako svoje volje, Adolf! kad je tebi Otto svirku obečao, tak češ ju sěgurno i dobit. Koju uru prie ili kasnie, na tom tebi nebude ležeče.

Adolf. Sěgurno ne! Ali Otto redko kada čini ono šta obeča. Još jučer je meni obečao dve kruške za jedan cvět, kojega sam na mojem vertu imao. Mati je njemu kruške dala, ali je on nje sam pojeo, pak još na zahvalnost za

moje pověrenje smejose je iz mene.

Otto. Ali svirku sěgurno neču pojest?

Adolf. Ali češ ju saderzat, i mojoj lakověrnosti se rugat!

Otac. Ako je to istina, tak ima Adolf pravo tak činiti, kako čini; jerbo, koj svoju reč ne derži, njegova obetjanja su zločesti novci, koje nitko ne prime. Nemojse daklje čudit nad nepověrenjem tvojeg brata. — Odgovori mi odkrito: Možes ti njemu svirku odmah dati, ili ne?

Otto. Nemogu, jerbo sam ju Učitelja sinu za čitav dan posudio.

Otac. Tak ti ja nemogu pomoči. Ti moraš kod kuče ostat. U ostalom želim ja, da ti ovaj dogodjaj za nauk bude, u buduče pošteno deržat, šta obečaš.

Otto. Ali, dragi otac! — —

Otac. Nit reči više. Sad je moj red stobom govorit. Buduć da jučer kruške, kojesi obečao, bratu nisi dao, morat češ danas dati. Zatim za kaštigu da reč nisi deržao, morat češ triputa, kad rěd za šětati na te dojde, lěpo doma ostat.

Sva dětca su se čudila nad ovum kaštigum, koja se je njima za pogrešku Ottona odviš stroga videla. Otac je to opazio, zato. „Vi mislite, reče zresno nadalje, da Otto je odviš kaštiguvat? ali vi krivo mislite, jerbo nista ne liši leže čoveka štovanja ljudih, ništa nezapelja njega laglje u nepovoljne okolnosti, kak baš takova pogreška, koje krivca sebe Otto je učinio. Nili istina? vi zověte onoga zločestog čověka, koj tugju stvar silom posvoi. Pak jeli je on bolji, koj neda ono, što obeča, več suprot svome obetjanju za se zaderži. Jerbo, pazite dobro, onaj hip, 'kad vi komu šta, budi svirku za plepelice, budi štogod drugo obečate, onaj, velim, hip prestane biti vaša vlastitost, i postane vlastitost drugoga. Nili tako? Otto! kad bi ti bio svirku kod ruke imao, tak bi ti nju Adolfu izručio, i ona sad več tvoja nebi bila?

Otto. Jest, dragi Otac!

Otac. Buduć pako, da nju kod ruke neimaš, niti odmah dati nemožeš, tak obečeš nju onaj čas, kad ju natrag dobieš, tvome bratu izručit. Ti daklje hočeš, da on sebe več sada za ladavca

svirke derži, i tebi svoje pravo, samnom se šetati, zato odstupi.

Otto. Jest, tako smo se pogodili.

Otac. Ali tvoj brat može samo onda sebe za pravog ladavca svirke deržat, kad može seguran biti, da ti tvoje obečanje sveršit hočeš. Kak bi pak on od toga uputjen biti mogao, kad njemu jučer kruške, koje si jednako obečao, nèsi hoteo dati.

Otto. O sad ču ja sěgurno moju reč deržat.

Otac. Kak može tvoj brat znati, da ti i sad njega ukanit nečeš? Gledaj, Otto! koj več jedanput je poznat kano čovek, koj ne derži, šta obeča, prama takovomu ponašajuse ljudi baš tako, kano prama onomu, koj kano — Lažac občeno je poznat. Njemu nit onda nevěruju, kad istinu govori; i koj lahko od svoje reči uzbegne, on nit onda neima pověrenja, kad zaisto učinit hoče, šta obeča. Kakova sramota za te, moj sinko! ako tvome obečanju nitko više nevěruje, kak poznatomu lašcu?

Otto se je razplakao. Duboko je on počutio, koliku sramotu njemu čini pogreška, u koju je propao. Istinskem

žaluvanjem je obečao; več nikad toga neučinit. „Dobro je, reče otac milem glasom nadalje, da si nakanio u budu-će tebe od takove sramote sačuvati. Kad se jedanput opet od tebe bude go-vorilo, da istinsko sveršiš, šta obečaš, onda će svakomu tvoja poštena reč za-dosta bit, i ja ću se radovat, da sam tvoj otac. — Ali, jao tebi, ako ćeš se i u budače tvojum rěčum, ka-no pilum igrat. Isti tvoji prisegi ne-će onda nitko věruvati, i ja ču se sra-miti, da tak malovrědnog sina imadem.

Otto. O kak nesrětan bi ja on-da bio!

Otac. Od tebe samog visi, da ne-budeš. — Ja sam imao jednog školnog priatelja, koj, akoprem radi svojih sposobnostih srětu i čestitost nadati-se bi mogao, jedino time, da reč svo-ju nije deržao, u mnoge nezgode i preziranje ljudih je dospeo. Nitko nje-mu nije pomogo, kad je njega kakova nevolja polazila; nitko njemu, ako-prěm je bio pamětan, i sprětan prav-doznanac, nije hoteo svoje pravde po-věriti. — Isti priatelji i rodjaci bežali-

su njega, jerbo je bio svojem ponašanjem štovanje dobreh ljudih pogubio. — Kod svakog njegovog oběčanja pitalisu: „Jeli to istina? Hočeteli barem sad vašu reč deržati? — Tak duboko se je ova zla navada u njemu zakorenila, da samo največa nevolja i pomanjkanje, u koje je propao, njega od ove je mogla odvernuti. Ali mnoga lěta prie su prošla, nek je on pověrenje ljudih sebi opet pribavio. Jerbo ništa se ležje ne izgubi, i ništa težje ne pribavi, kak štovanje ljudih.

Otto. Oprostite, dragi otac! oprostite za Boga: sěgurno neču se nikad više u mojem životu tak nesmotreno ponašati.

Otac. Onda češ hiljada nezgodam i nepovoljnem pripetjenjam uteči, i rano hasnu tvog nakanjenja počutit. Pametišli još na onog oštariaša u Mirovniku, kod kojega smo odsěli, kad smo u varoš putovali?

Otto. O zaisto, vi ste se čudili nad rědom i čistočum, koju smo u njegovoj kuči našli; vi ste čitavo njegovo gospodarstvo pregljedali, i kad smo odlazili, njega zagerlili, i poštenem čověkum ozvali.

Otac. Baš onaj. Gledaj Otto! ov čověk, kojega čitava okolica nesamo za vrědnoga i poštenoga, nego i bogatog muža derži, ima svoju srětu zahvalit najviše stalnoj věrnosti, kojum je on svigdar obečanje sveršio. Njegovi roditelji su odmerli, kad on još malen je bio, i nisu mu na světu ništa ostavili. On je bio u jednem sirotinskem domu odhranjen, i kad je četirinaist godin spunio, od jednog gostionika u službu primit. Ovde pokazao je on sebe, kano jednoga dobrog dečaka, bio je nesatrudjen u poslu, věren, i pošten, i tak zdušan, da je voljio sve svoje vlastito izgubit, i čitave dane gladovat, kak reč svoju ne deržat. Zato u onoj gostioni valjalaje reč njegova toliko, kak prisega, i svaki je njega rado imao. Kroz nekoliko godina ponudio je njemu njegov gospodar dovoljni broj novac, da si može kupit oštariu u Mirovniku, koja je baš bila na prodaju. „Ti češ meni novce povratit, reče on, kak naj berže budeš mogao, u tom sam osěguran, i zato pismo od tebe nepotrěbujem, tvoja reč je meni dovoljan zalog.

Věrovic, tako se zove ovaj vrědan

čovek u Mirovniku; obečao je novce u stanovito vreme povratit, i sveršio je to za svum věrnostum. Takov ponašanja način pribavio je njemu pověrenje sviuh, s-kojemi posla imade, i kod svakog poduzetja mogao je na pomoč svojih poznancev sěgurno računati. Ako je komu šta obečao, tak ništa na světu nije moglo njega od dane reči odvernuti Rědko kada se je on komu grozio; ali, ako uzrok je imao to učinit, onda je svoju grožnju ravno tak spunio, kak ono šta je komu obečao. I zato su njega ravno tak pošteni ljubili, kak su se njega zločesti bojali. Sád uživa korist pověrenja, koje svaki u njega stavi. Njegova oštaria je prosta od dugov, dobro urědjena i polazise često. I tako žive ovaj pošten čověk brez brige, u svakoj obiljnosti.— Dabi on bio svoju rěč nikad ne deržao, kano moj školni priatelj, tak zaisto bio bi jednom stranom ubožtvo, drugom pako zametavanje od sviuh počutio.

Duboko su se usadile ove rěči otca u mlado serdce Ottona, i sačuvale su ga, da u navadnu svoju falingu več nikad nije propao.

V.

Mahmud i njegov otac.

Mahmud bio je siromak, siromašji, kak nijedan njegov sused. On je stanovao u jednoj kukavnoj kučici, gdi od vihra i daždja sěguran nije bio. Ali u čitavom Carigradu, gde se je bavio, nije bilo marljivešeg čověka. Prie, nek se je danilo, bio je več u svojoj baščici, i radio onde nesatrudjeno tak, da čelo njegovo potno je bilo prie, neg je sunce izašlo Jedva zatim, da su tergovci svoje štacune otvorili, žurio se je onamo poči, i nosio je za malu platu težke terete k-moru, ili opravljao druge posle jednako věrno i pazlivo. Od svoje težko zaslužene nadnice uzderžavao je ne samo svoju mladu ženu, nego i svog osam-

deset godin staroga otca. Nikad ni se on potužio, nikad ni se vidila nezadovoljnost na njegovom licu, dok mu se nije sin narodio. Sad na jedanput proměnise njegova vesela čud.

On je postao žalostan, i višeputa su padale suze iz očiuh njegoveh, osobito, kad je na svoje dojno děte poglědao, koje drugu postelicu nije imalo, kak suhi měhen; nikakvo drugo pokrivalo u zimi, kak poderanu halju svoje matere. — „Ah, govorio je ganjen u u serdcu Mahmud, ah, nevoljo děte! ti si na nesrětu rodjeno! Baš, kano i ja, morat češ ti od jutra do večera raditi, pak nečeš se moč dovoljno nahranit, nit oděču pribavit, nit mirno u tvojoj na pol podertoj kučici spavati. — Možebit, — o ne možebit, več sěgurno češ ti nekada proklinjat otca, koj ti je život podělio. Jerbo tko čemi zato dobar stati, da češ naučit težku tvoju sudbinu tak lahko, kano ja podnositi!

Dan i noč mislio je sad Mahmud, kakvim načinom bi sebe u bolje stanje postavio, i malomu serdca svojega ljubimcu srětnii život priskerbio. Sad pervi put u njegovom životu postao je nje-

mu njegov stari otac neprilĭčan.— „O dabi ja, govorio je sam sobom, samo gde koje vreme ono, što na otca potrošim, za moje dète na stranu stavit mogao! ako i nebi mnogo bilo, opet na koncu godine bio bi lĕpi novac!

Uplašio se je s-početka Mahmud nad ovum nesrĕtnum misljom; ali se je ona opet kod njega uzbudila, i najposlie odluči nevoljnog starog otca odverči. — Jerbo nit strĕla nije tako berza, kak prehod od dobra na zlo.

U Carigradu ima više špitalov za slabe uboge starce. Ovde bi se morali polag nakanjenja svojih blagodarnih zavodnikov dobro hraniti, i uzderžavati; ali po lakomosti, i nemarnosti nastojnikov, i opraviteljov su ovi lĕpi zavodi na toliko propali, da svaki derhče, koga nesrĕta sili u njima utočiste potražiti. Još prie malo mĕseca žalio je Mahmud sam suznemi očima one nevoljne starce, koji su onde gladovati, i zlo postupanje svojih poglavarov podnosit morali; a sad silio je istog svojega starog otca, da poslednje dane svog života onde u novolji sprovodi.

Kad starac ovu sina nakanu saču-je, padne od straha i tuge na zemlju. Sam onamo otići radi slaboće nije mogao. Mahmud daklje digne njega na svoja lědja, i odnese proti naj bližnjem špitalu. Na polovici puta morao je počivati, još nijedan teret nije njemu bio tako težak.

Do sad plakao je neprěstano starac. Mahmuda vlasi bilisu mokri od prolejanih starca suzah. Na jedanput prestane uzdihavati starac, i njegove suze su se usušile. Zamišljen gledao je jedan čas pred se, zatim pruži svoje usušene derhćuće ruke, i zagerli s-njima vrat Mahmuda. „Ja ti opraštjam, moj sinko! reče, i pritisne njega čverstie na svoja persa. „Ja ti opraštjam, jerbo sam ja ovu kaštigu zaslužio. Na današnji dan prie četerdeset i pet godinah nosio sam ja tvojeg děda ravno tak u špital. Nit njegove suze, nit njegovi uzdahi něsu moje serdce ganuli. Ja sam bio nezahvalan prama njemu, kano si ti sad prama meni, i kako možebit jedan put sin tvoj prama tebi bude. Mahmud! Mahmud! Bog je pravičan nijedan naš čin nije njemu sakrit. Ranie ili kasnie

naplatjuje on tak naše dobre, kak zle čine. Nek bude odičeno světo ime njogovo.“ Tako je govorio starac, bacio se na zemlju, poljubio nju, i klanjaose věkivečnom Bogu, brez čije volje nit vlas iz glave naše nepadne.

Mahmuda serdce se je uzdermalo. Previdio je on okrutnost i nezahvalnost svoga nakanjenja. Iskao je daklje popravit zlo, koje je učinio. Digne opet starog otca na ledja, povratise s-njime u svoju kuču, i od ovog hipa dvojstrukum skerbjum i ljubavum postupao je s-njime. Na to, da je osamdeset lět stari otac njemu na terh, več nit pomislio nije, nego poslovao i radio je jos věčum marljivoštum, i sve mu je bolje za rukum pošlo, kak prie. — Ne dugo zatim pověrio je njemu jedan bogati armenski tergovac nekoliko novac, kojima on malu tergovinu je počeo, i za malo godina dospeo je u ono dobrostanje, koje si je radi svoje otčinske skerbi željio.

Ovako se višeputi naj sladja iz med sviu naših dušnostih, najmre: dětčinska ljubav, od providnosti božanske naplatjuje. I, ako baš svigdar takovu platju nežadobimo, tak zaisto več ona

misao: da smo našu dužnost vèrno sveršili, uzrokoje veliko pomirenje, i radost serdca, koja više valja, kak čitavog světa blago.

VI.

Poběgnutje,

Čudne zgode i pokajanje nepokornog Dragutina.

Dobroslav, jedan dobro stojeći zemaljski gospodar, u jednem horvatskom kotaru imao je dva sina, koji u svojem ponašanju tak su se razlučivali, kano ruža od stričaka. Kada je koja mati u onom selu, gdi je Dobroslav stanuvao, svoju dětcu na dobro ganuti hotela, tak je rěkla njima: budite tak dobra, čědna, i dopadna, kano je August Dobroslav: ako pak je hoteo tko kakovog nevludnog, nepokornog, i nesmotre-

Ah moji Roditelji su dobri! ja ću se k-njima povratit, mene pobolsal, i oni čeju meni oprostit.

nog dečaka osramotit, tak je navadno bilo reči: ti si spodoban Dragutinu Dobroslavu. Kak su god sva dětca u selu dobrog Augusta ljubila, i brez njega nikad prav vesela bila: tako su běžala Dragutina, kano čověka, koj kužnu bolěst ima. I to pravedno, jerbo nijedna bolěst neškodi toliko mladeži, kak prilika zločestog ponašanja. Dobroslav i njegova supruga prolivalisu večputi gorke suze, dasu rodili děte, koje, nit opomene, nit dobre pelde, nit grožnje na dobar put dopeljat nemogu. — Vidio je nje Dragutin radi sebe često suze točit, ali njegove tverdo serdce ni se ganulo; i akoprem je za koj čas svoju nevaljanost spoznao, opet njegova nesmotrenost, i navada vukla ga je na pervěšu zloču.

Njegova naj dragša zabava bila je na mimo iduče kamenje bacat, susèdov prozore terti, mlade ptice polagano do smerti mučit, ili svoga psa koj njemu u zloči spodoban je bio, na prosjake ili druge ljudi hustit. —Jedanput iztuko je jednog malog dečaka, koj njega nit naj manje nije uvrědio. Druga dětca, koja su blizo bila, nemogučа to terpiti, sko-

čila su na njega, bacila ga na zemlju, i tukla tak dugo, dok August, koj njegovu kriku je sačuo, nije nadošo. Jedva je on nje zamolio tog nevaljanca pustit, odmah su prestala njega tuči, i njemu govorila, nek u buduče več nijedno děte nezbantuje, ako neče još gorje njihove šake počutit.

Dragutin ručao je od boli, srame, i serditosti, psovao je svog brata, zašto nije rajši na město molbe, batinum one dečake razterao; i kad njemu August bi odgovorio: „Neučini nikome zlo tak se i tebi nebude zlo povratjalo, skoči kano běsan gore, i malko da mu nije za bratinsku opoměnu pěsnicom zahvalio.— Medtemtoga pograbi njega još on isti dan ljuta zimnica, koja njega tri tjedna u postelji zaderži. Ali jedva je opet ozdravio, zahvalio je svojoj materi za njcinu veliku skerb i ljubav time, da je njejnog ptiča, kojeg je ona osobito rada imala, razuzdano iz kerletke spustio, i još tome se směјao, kano da je šta dobra učinio.

Sad odluči njegov otac ne samo rěči, nego i kaštige upotrěbljavati, i sveršio je ovu odluku sa svum oštročum.

Svaka nepokornost ovog mladoga divjaka, svaki razuzdani čin, svaka nemarnost u nuaku bilaje pedepsana zatvorenjem u jednu tamnu, těsnu sobicu; ovdi je morao polovicu svog vrěmena kano pokornik prěbaviti, dok medtemtoga August svoje slobodne ure u krugu mladog družtva veselo je sprovodio. Ali ova oštroča nije tverdo serdce Dragutina popravila, dapače svako ufanje njegovog poboljšanja uništila. „Neču ja, govorio je on sam sobom, dužje u ovoj kuči ostati, gdi mene svi merze, i proganjaju. Neka si onda laskavi August sva milovanja dobi, samo da ja nevidim. Dalje od ovde idem ja, dalje, dokme noge nosile budu. Robinzon je živio na jednom pustom otoku, pak opet je bio srětan. I meni če sunce sjati, ako se od mojih strogih roditeljev, i svih onih odmaknem, koji mene od jutra do večera polag svoje glave ravnati hote. Hiljada dětce živi daleko od otca i matere, pak samo ja nebi mogao? — Slobodan hoču ja biti, i činiti, šta mi se dopada.“

Od kako ova nesrětna misao u serdcu Dragutina je nastala, nije imao ovaj mali divjak, koj svako zlo tak berzo,

svako pak dobro tak těžko je poprimio, već nikakvog mira nit počinka. On si je lěpe grade u zraku zidao. Kuča njegvog dobrog otca videla se je njemu kano pakao; a sve, što izvan ove se nahodi, kano raj svake srěte. Na tugu, koju svojem běgom roditeljem i rodjakom uzrokovati bi mogo vetrenjak ov nit pomislio nije. Zaboravio je on na sve ono dobro koje iz ruk svojih roditeljev je primio, i odlučio je stanoviti dan, u kojem se tajno odmaknut hoče.

Čitavu noč prie, nek je poběgo, nije mogao nit oka satisnut. Skerb i ufanje, strah i veselje nisu mu dopustila spavati. Zadnjič, kad se jedva zora na kraju neba pokaže, skoči gore, obuče naj bolje haline, uzme žepnu uru, i jedan sreberni kerst, da ova u sili prodat, i s-onima novci dalje putovat može; zamota nekoliko kruha, i komad svinskog meša, kojega je u predvečer iz kuhnje potajno odmaknuo, u jedan rubac, i otide kradom na perstih iz kuče brez da ga tko opazi, i od onde lahkem serdcem, i berzum nogum na prosti zrak. Njegov pas Taro slědio je njega.

Išo je taj běgunac čitave dve ure tak berzo, da se nit ogledao nije. Zadnjič prisiliga glad i trud pod jednem orehom na strani pokraj puta počinut, i nešta kruha i svinskog mesa založit. „O kak je lěpo, reče on, sam svoj biti!" i pogleda oholo oko sebe, kano da bi ptice, koje na verhu drev ugodno su pěvale, hoteo pozivati, nek se čude nad hrabrostjum, kojom je on u slobodu skočio. „Ja idem, kad hoču, ja stanem jedem, pijem, spavam, gdi, i kako mi se dopada. — O zaisto, ja nisam bio pametan, tak dugo doma ostati, gdi sam uvěk morao činit, šta su drugi hotěli. Sad je šesta ura, sad mora moj brat August, onaj rob, ustati, mora svoje dosadljive knige poprijeti, rěči, i Bog zna, šta sve učit, dok mu pot čelo probija. Ob deveti uri dobi jedva svoj ručak! — A ja? o kakovo veselje! ja skačem okolo, jedem u miru tečno svinsko meso, živem slobodno, kano ptica pod nebom."

Dok je ovako sam sobom govorio, počme Taro žestoko lajati. Dragutin se uplaši, pogleda oko sebe, i upazi jednog čoveka k-sebi dolaziti, koj na město

pozdravljenja, njegovog psa debelum botum po herbtu dobro pogladi, i njega ostro od pete do glave pogleda, kano da bi ga svojima očmi probosti hoteo. — Pervi put je sada počutio Dragutin neugodnost svojega stanja. Strah njega pograbi, jerbo nepoznat ovaj čověk, u poderanoj vojničkoj haljini imao je malo dopadnoga u svojem obrazu, i ponašanju. Derhčuč i težkem jezikom povabi njega Dragutin na ručak. Nije bilo trěba njega mnogo nukat, bacise on odma u travu, pogleda dopadno na komade svinskog mesa, povuče iz torbe čutoru, i reče divjem směhom: Hočemo si nagodit, ja ču s-tobom jesti, a ti češ samnom piti, i tako če bit obadvem pomoženo: vino u moji čutori je dobro, to mi možeš věrovat! Kod ove ponude razvědrise nekoliko obraz Dragutina. „Ja se opet nisam prevario, mislio je kod sebe, da čeju meni svigde više ljubavi i dobrote izkazati, kak kod kuče. Ovaj tugjanin, koj je mene sad pervi put vidio, i koj, kak iz njegove oděče sudim, jako siromašen mora biti, hoče svoje dobro vino samnom podělit; sta nebudu bogati ljudi, kad

mene spoznadu, učinili. O ja sam zaisto srětan čověk!"

Dok je Dragutin ovako od svoje buduče srěte sanjao: poždro je njegov prihodnik, koj sěgurno več od davna ništa tak dobroga nije okusio, sve komade mesa na veliku nezadovoljnost Dragutina, koj je bio nakanio od toga štogod za oběd sačuvati.

Ali ovaj isti Dragutin, koj svoju nezadovoljnost sakriti nije bio navadan, nise usudio štagod rěči, dapače voljio je šutit, i sebe jednem napitkom iz čutore utěšiti. Ali, jao! kak je izkrivio usta, kad, malko samo iz čutore je pogutnuo! jerbo ono dobro vino biloje jedno kiselo, terpko i gorko pitje, kakovo još nikada iz grozdja nije bilo sprešato.

Prihodnik činio je, kano da to nevidi. Zadnjič opita Dragutina, kamo putuje?

Dragutin. Ravno ovem putom dalje.

Prihodnik. Dobro je, i ja idem ovem istem putom. Ov je naj bolji i naj kratji u Magjarsku.

Dragutin. Šta? vi idete u Magjarsku ako dopustite, ja ču svama tamo poči.

Prihodnik. Zašto, ne meni se itak vidi, da još niste daleko putovali. Nili tako? Dobro, ja ču daklje vama puta kazati.

Radovao se je Dragutin, da je našao druga, koj tak priazan je bio. Brez svake skerbi putovao je pokraj njega, i kazivao odkrito, da je on od otčinske kuče utěko. Nije zaboravio uru, i druge stvari od vrědnosti, koje je sa sobom uzeo, naspomenuti. Prihodnik nasmějese pakostno na ovu istinitost, ali Dragutin je to deržao za směh pohvale.

O podne došlisu ovi putnici u jednu seosku kerčmu. Prihodnik naruči odmah dobar oběd za sebe i mladog gospodina, kod kojega on služi. — Kakovo veselje za našeg mladog vitěza sebe u kerčmi kano gospodina, koj slugu ima, pokazati! Ali na skorom okrenulo se je njegovo veselje na jad. Jerbo pretvoran ovaj sluga ne samo, da je pervi u zdelu posegnuo, nego i lakomo je pojeo večju stran onoga, što je na stol donešeno, tak berzo, da je Dragutin još gladan i žedan od ztola uztati morao. Ali to još nije bilo dovoljno, jerbo je morao na zapověd svog vodje čitav oběd sam pla-

tit, za šta svi njegovi novci jedva su dosta bili.

Pun nutarnjeg jada odlučio je sad Dragutin kod perve prilike svog nepravednoga i skupoga druga ostaviti. Medtemtoga opet nise usudio kano i u jutro svoju serditost pokazati. Mirno su dakle putovali dalje, dok je mrak naštao, onda se tek njegov vodja u jednu kukavnu, srěd guste šume ležeču kerčmu svrati, da onde prenoče. — Dragutin ufajučise, da če onde šta dobra za jesti dobit, zaboravi na svoj jad, natoliko, da nečistoču, koja u celi kuči je ladala, nit opazio nije. Ali se je u svojoj nadi jako prěvario. — Na mesto tečne juhe dobio je cernog kruha na vrěloj vodi, po koji na mešto mastnih očih čitav šereg muh je plivao; zatim komad gnjile slanine, koje pogled na bluvanje je gibao; i sira, kojega su cervi več na pol raztočili. — Pokvarita piva, vodi iz mlake podobna, bilaje napitak kod ove gostbe. — Dragutin jeo je, i pio na silu; ali akoprem je bio gladan, i žedan, opet nije mogao gruštjenje naduladati. Suza mu je došla na oko, i težko mu je pala ona misao na serdce, da tako

nije bilo u kuči njegovog otca. Satrudjen od putovanja hoteo je spavati; ali nije tu bilo postelje; u jednom kutu od sobe morao je na slamu leči. Kerčmar mu je pokazao město, i smèhom osěgurao, da če onde bolje spavati, kak na mekanoj pernici. — Lěgo je daklje uzdišuč, i od truda berzo zaspao. Drug njegov lego je pokraj njega, ali nije spavao.

Medtemtoga je pobegnutje Dragutina u otčinskoj kuči veliku smutnju uzrokovalo. Jerbo, ákoprěm radi svoje zloče svima oduran je bio, opet su njega njegovi roditelji ljubili: Bojali su se oni, da nije svoju grožnju, koju kod svake strogie kastige je očitavao, najmre: da če u vodu skočit, možebiti spunio. Zato su vodu iz bližnjeg ribnjaka spustili, i na sve strane njegovo nestatje oglasili. Stoperv onda, kadsu opazili, da žepne ure, srebernog kersta, i psa je nestalo, bilisu uputjeni, da je poběgnuo. Ali kojem putom je odšo, to nit spoznat, niti saznati něsu mogli. —

O dabi ovaj begunac skerb svojeg dobrog otca, i suze svoje ljubezne matere bio mogo viditi, zaisto več nikada

nebi bio u njihovi ljubavi dvoio, i možebit od toga ganjen sebe proměnio, i pobolšao. Ali dok su njegovi roditelji jednu nemirnu, punu brige noč brez okrěpnoga sna prěbavili, spavao je on na svoji slamnati postelji mirno, dok je sunce več od davna izašlo.

Naj poslie se digne, sbriše oči, glěda oko sebe, i nevidi svog druga; uhvatise za žep, neima ure; potraži svoj sreberni kerst, neima kersta. Od stiske mu pot čuri iz čela; hočega obrisat, ali neima rubca. Trazi svoj fini skerljak, pak na město njega najde bělu kapu od debelog sukna, koju je njegov drug perveši dan nosio.

Ustane sad, ruke od žalosti zvija, i med hiljada suzami pripověda, da je okradjen; ali poruglјiv směh bilaje utěha, koju od svih je zadobio. Toliko samo iz rěčih družine, koja oko pol noči vrata odpirat čulasu, mogo je zaključiti: da nitko drugi, kak njegov drug, koj jedan poznat lopov je bio, njega je porobio, i zatim svojim plěnom potajno se odmaknuo. Na jos večju njegovu nevolju, iskao je kerčmar silovito platu za večeru. Badava je govorio Dragutin,

da on nit krajcara neima u žepu, da je on dosta nesrětan, da je uru, i sreberni kerst u toj kuči pogubio. Kerčmar nit na njegovu molbu, nit njegove suze nije gledao, več: „Ja ču bit naplatjen, reče oštro, i udari serdito rukum po stolu; to bi mi bilo lěpo gospodarstvo, kad bi ja svakog klateža zabadava hranio, napokon bi ja sam morao okolo prosjačiti. Nista, da bi ti bio s-poštenima ljudmi, a ne s-lopovi hodio, nebise bila ova nesrěta tebi dogodila. Ali jednak s-jednakim rad se združi. U kratkom, ili novce, ili ču ti svuči haljinu!“

Plačuč dade napokon toga Dragutin kerčmaru svoj svilni vratni rubac, i svoju lěpu palicu sa zlatnum karikum naměsto plate, i sad mogo je gladan, i žalostan svojim putom dalje otiči. Išo je, ali sasvim drugem čutenjem, kak perveši dan. Nije on več bio on ponosan dečak, koj je sebi samom govorio: „Ja živem slobodno, kano ptica pod nebom ja sam moj gospodar, i činim, šta mi se dopada.“ Iskustvo, koje več mnoge takove, koj za naučanja i opomene drugih nesu marali, na pravi put je

obratilo, počelo je i u njemu čuda činit. Jedva, da sto koraka je učinio, sedne tužan pod jednem dervom, i promišljavao je svoj život; počutio je pervi put da je ludo i nesmotreno radio, kad je kuću svojih roditeljev ostavio.—Kako bibilo? mislio je kod sebe, dabi se ja povratio, njihovo oproštjenje zamolio, i mene pobolšao? možebit bi mene opet u milošću primili. — — — Več je bio ustao, da se doma povrati, ali najedanput probudise opet njegova oholost. „Ako baš, reče, i moji roditelji meni oproste, opet čeju se drugi ljudi meni rugat, perstmi čeju na me kazati, i dětca čeju za menom vikat: eto ide onaj nevaljani begunac! — Nipošto ja nemogu, ja nečor ovu sramotu terpiti, ako baš još stoputa nesretnii budem, kak sam sada." — Oholost nadvladala je pokajanje, i Dragutin, akoprěm namarčen, i sa sobom nezadovoljan putovao je dalje, dok od truda i glada je opěšao. Suze su ga opet posipale, ali suze glad ne odteraju. Ovaj nesretnik tergao je trave pokraj puta, da glada utiši. Napokon najde u žepu svoje halje jednu tverdu krušnu koru, pograbi on nju,

namoči u vodu, i pojede tečnie, kak dostiputi pečenku kod stola svojih roditeljev. — Pas njegov Taro nemanje gladan, cvilio je oko njega, i marmrajuč jesti prosio. Ali Dragutin sam sobom nezadovoljan, turi ga nogum u rebra, i pojde dalje. Pas pako na takovu dvorbu nenaučen okrenese, i najde srětno put kuči.

Sad je bio Dragutin sam. Svoga jedinog vernog priatelja odterao je nogami od sebe, i opazi na skorom da je on vredan od čitavog světa zapuštjen biti, jerbo je uvěk mnogo zla, a dobra sasvim malo učinio. Svi nauki, sve opomene, sva predloženja, koja su njemu negda radi njegvog zloga ponašanja bila učinjena, došla su njemu sad na pamet, dok poglěd jednog sěla njega u svojem promišlavanju nije smutio. Kod perve kuče u sělu visela je jelova grana, na znamenje, da je onde kerčma. Dragutin, u kojega zeludcu po onoj kori kruha glad se je bio jos bolje usbudio, žurio se je onamo što berže stiči, odkrije pred jednum starum ženum glavu, i zapita bojazljivo, jeli nebi mogo šta jesti dobit ?

Kerčmarica: Zašto ne? Juha, govedina, i kupus,— — sve stoji kod ognja.

Dragutin: Ali, dobra gospoja! ja neimam novac!

Kerčmarica: Neimate novac? to je zlo! ako je to istina, tak i ja neimam za vas ništa jesti.

Dragutin: A ja sam tak jako gladan! moram daklje zato od glada umreti, što novac neimam?

Kerčmarica: Zašto neradite? koj radi, ima novac.

Dragutin: Ali ja nerazumiem nikakvo dělo.

Kerčmarica: Tem gorje. Koj neradi, nije vrědan jesti.

Dragutin: U ime božje! daklje moram umreti, jerbo mi nitko jesti neda.

Potoci od suzah těklisu kroz njegova lica, kad je to govorio. Medju tim domislise, da onaj kerčmar u šumi naměsto novac je njegov svilni rubac primio, i pita strašljivo ženu, „nebili njemu za njegovu gornju halju — bilaje od finog sukna — oběda dala?“ „Zažto ne, odgovori ona šegavo, i pregledavala je oštro halju. Jos, da vidite, kako pošteno svama postupam, dat ču vama

i večeru, i stan kroz noč! — Ciganica! ta još bi bila dobila, daje njega osam dana častila. — Ali Dragutin nije poznao vrědnost svoje halje, i bio bi nju odpustio za komad kruha, tak jako je njega glad mučio. — Drugi dan u jutro mětnula je njemu još mali komadič kruha u žep, i dala mu ov nauk na put: „Učite raditi, jerbo za dangube kruh ne razte.“

Ovako započeo je Dragutin tretji dan svoga klatežkog putovanja. — Za jedan Oběd, i jednu poderanu suknju, kakovu dětca seljanov nose, morao je on nutarnju haljicu, i svoju ječermu dati, i kad je večer nastao, nije već ništa imao nit za jesti, nit za prodati. — Kad več sunce je zapadalo, navernuo se je u jednu lěpšu kuču, i prosio, da bi mu dopuštjeno bilo, onde prenočit. Gospoja, jedna mlada, dobra žena, dopusti mu to, i zapove jednoj službkinji, nek ga u štalu pelja, i postelju od slame priredi. Dragutin, kad opazi dobrotu gospoje, zamoli, da bi mu za volju božju nešta za jesti dala. I to mu nije bilo uzkratjeno. Dobio je stoplenu juhu s-cernem kruhom, koju dervenum

žlicum tečno je pojeo. Kad se je za ovo dobročinstvo zahvalio, motrila je njega gospoja točnie. Dopadao se je njoj dečak, i reče: „Čuješ ti dečo! ja sudim, da bi bilo pametnie, da bi ti radio, kak pred tugjemi vrati kruha prosio.“

Dragutin: Vi bludite, draga pospoja! ja nisam prosjak.

Gospoja: Tako je,ti ne bogčariš, ali opet rado uzmeš, šta ti se dade. To je sve jedno. Ako hočeš živeti, moraš jesti: i ako hočeš jěsti, moraš raditi. Ako imaš volju na dělo, tak možeš ovde ostati, meni je trěba pastira!

Pastir da ja budem? reče Dragutin napol glasno, i kano groznica prolěti zima kroz njegove ude. Takovo poniženje nise nadao; ali opet morao je sam priznati, da ovo svojum nepokornostum i poběgnutjem dostaputi je zaslužio. U svojoj zgodi nije on mogao zbirati. Ili je morao, akoprem nerado, ovu službu primiti, ili doma se povratit. Ovo drugo nije hoteo, jerbo se je pravedne poruge ljudih bojao; izabrao je daklje pervie, i odmah je njemu pokazana za pastira odlučena postelja, to jest, jedna slamnica, kroz koju jedan gunj od une je bio pro-

štert. Drugi dan rano, jedva da su se zvězde sakrile, stane služkinja pred njegovu tverdu postelju, zapove njemu ustati, gnoja iz pod krav posnažiti, i njihove rěpe oprati. — Njegov navadan odgovor: „Ja neču, ja baš neču," nije imao ovde města, on je morao, kako mu je ona kerčmarica govorila, ili poslovat, ili od glada poginut. — Suznemi očima, šta opet pokazati se je sramio, učinio je, šta mu je služkinja zapovědala, i pomislio na razliku med ovima zapovědmi, i zapovedmi svoje dobre matere; med ovim gnjusnem dělom, i onum ugodnum, i hasnovitum zabavum, na koju je njega njegov dobar otac priučit hoteo.

Kad je štala bila počištena, dobio je ovaj novi pastir jedan dosta velik komad kruha, i jedan lonac mleka za oběd, i terao je svoje stado na pašu, medju mnogim razmišljavanjem svoje sudbine. Svaki put, kad se je u večer kuči povratio, morao je, akoprěm trudan, još nekoje posle obavit, šta akoprěm se je njemu težko vidilo, opet brez marmlanja je učinio. Njega je u obče nesrěta u malom vrěmenu na toliko spokorila, da sěgurno oni, koje svojum nepokor-

nostum, i neuludnostum toliko puti je uvrědio, njega več nit poznali nebi bili. Ovim ponašanjem pribavio je sebi ljubav svoje gospoje, koja s njime, kano sa svojem sinom je postupala. Medjutim opet prispodabljao je on svoje sadanje těžko stanje, s-onim mirnem ugodnem živlenjem, koje u otčinskoj kuči je sprovadjao; i ona misao, tamo se opet povratit, probudila se je često u njegovem serdcu, dok je zadnjič tverdo nakanjenje postala.

O, mislio je on u svojem serdcu, moji roditelji su dobri, oni čeju meni oprostit; i ako mene kaštiguju, nek bude u ime božje, to sam dostaputi zaslužio. Ako dobar budem, kano August; marljiv, i pokoran, kano on, tak čeju i mene ljubit, kano njega. Jerbo, čem više mislim, tem više zpoznavam, da sam ja mene zločesto, ne pako, kak dobroga i čednoga děteta dužnost bibila, svigdar ponašao. — Zaisto, ja ču se povratit, i u svemu roditeljem mojim podložit. — Od kako je ovo nakanjenje stalno poprimio, bilo je mirnie serdce njegovo. Jos on isti večer odkrio je svojoj čověko ljubnoj gospoji svoje

ime, svoje poběgnutje, i nezgode, koje je preterpio, kano i svoju želju, opet se kuči povratit. — Dobra ova gospoja nesamo pohvalila je njega radi toga nakanjenja, nego još njemu mnogi dobar nauk podělila, koj se je duboko u njegovo samo vetreno, ne sasvim pokvarito serdce usadio.

Čitavu noč nije mogao Dragutin nit oka satisnut, i kako je cvarkutanje lastavic u zoru sačuo, ustane berzo i veselo, oprostise sa svojum dobrum gospodaricum, koja mu je nekoliko novac u ruku stisnula, i žepe vočem napunila; i tako vrati se ovaj mladi begunac pun dobrog nakanjenja onem istem putom natrag, kojem je ovamo došo. U Večer tretjeg dana bio je samo još za četvert sati daleko od svog doma. Od trakov zapadnog sunca svetilase je kano pozlatjena njemu naproti veternica od krova otčinske kuče. Jačje mu je počelo serdce kucat; sve pogreške, koje kroz čitavu godinu je učinio, stavile su se njemu pred oči, i plašile su njega radi načina, kojim če kod kuče primit biti. „Bože u nebu! uzdihao je on, i ruke sklopio; Bože u nebu! smiluise meni.

Ja sam mog otca i mater uvrědio, ali ja neču to nikad više učinit, budimi na pomoč, gani serdca njihova na miloserdje, kad pred njihova lica dojdem. — Sad mu je serdce lakše postalo, ali opet čekao je, dok se je bolje smračilo. Onda se uvuče tiho tak, da ga nitko neopazi, u kuču, i sakrijese za jedan ormar u sobi, gde se je večeralo, i gde več stol prostert je bio. Ovdi je hoteo čuti, jeli čeju od njega govorit, i jelise nje, govi roditelji na njega jako serde. Tek onda hoteo je napervo stupit, i njima pred noge pasti. — Kroz nekoliko vremena šelisu k-stolu. Malo je bilo govoreno, samo nekoliko uzdahov čuo je Dragutin, i suze su mu došle na oči, jěrbo je čutio, da nitko drugi, kak on sam, uzrok ovih uzdahov biti može.

Na pokon počme mati govorit: „Bog zna, gde je sad naš nevoljni Dragutin! danas je baš četirinajst danah, od kako je odšo. — — četirinaist dugih, žalostnih danah."

August: Ako samo kakva nesrěta njemu se ni pripetila; ah! ja ga imam rad, kano moj život.

Otac: Nesrěta je jedna težka, ali

hasnovita škola. Možebit nauči on u ovoj, šta u našoj naučit nije hotco.

Mati: Bog bi dao! o kak ću ga ja serdčeno na moja persa pritisnut, ako se pobolšat povrati.

Otac: I ja ću onda na one budne noći, koje je meni uzrokovao, zaboravit. Ja sam njega ljubio, samo njegove zloće sam merzio, i pedepsao. Bolje, da se tuži sada radi strogosti, kak nekada radi pokvarenja.

Mati: Ali, — ako se nepovrati? ako strah radi kaštige njega plaši?

Otac: Nevolja če bit jačja, kak strah. — I ja sam več pisao svem mojem priateljem blizo i daleko, i dečaka dobro orisao. Možebit če na skorom bit u naših rukah.

August: Ja sam ovu noč sanjao, da se je povratio, mene ogerlio, i — — August jos nije bio zgovorio, kad več Dragutin gorućem obrazom napervo skoči, pred noge svojih roditeljev pade, njihovo oproštenje suzami zamoli, i serdčeno obeča, da več nikad nje žalostit, ili uvrědit neče.

Otac i mati jedva su se umirili, natoliko je nje nenadano došastje Dragu-

tina prěstrašilo. Mučeč pritisnuli su njega na svoja serdca. — August pak skoči od veselja, i odběži napolje, da družini oglasi povratek brata.

„Ali hočeteli vi meni oprostit, i mene ljubit? opita Dragutin milem glasom svoje roditelje, poklam kamo pripovědanje njegovog poběgnutja, njegove nesrětne zgode, i iskustva bibili čuli. „Ja, reče on, nisam zaisto još vrědan vaše ljubavi; ali ja ču se tersit ovu dobrem ponašanjem, pokornostum, i krotkočum zaslužiti; ja ču svaku vašu zapověd spuniti, i tak dober biti, kano je August. — Ah, dragi roditelji! sad ja spoznavam, da ste vi za me dobro mislili i onda, kad ste mene kastigali. Ali ja nečuod sad miran biti, dok samnom zadovoljni nebudete.

I on je zaisto reč svoju deržao, suprot navadi mnogeh dečakov, koji, kada radi pogreških kaštigujuse, med suzami obetjaju sebe poboljšati, pak opet za malo vrěmena, one iste falinge učiniju. Istina je, njega je mnogo truda stalo, dok se je zlih običajev, iż med kojih nekoji njemu več u naravu bilisu prošli, sasvim odreko; ali opet nad-

vladao je sve težkoće, jerbo je imao istinsku volju sebe poboljšati. — Dostiputa već u zrěloj dobi blagosivao je Dragutin onu nesrěću, kojum on na put dobrote i poštenoga ponašanja bio je zapěljan. — Ako je kad počutio nagnjenje na lěnost, odmah su mu pale u glavu one rěči kerčmarice: „Koj ne radi, nije ni vrědan jěsti.“ I nije mirovao, dok svoj posao nije sveršio. — Videlo se je njemu težko zapovědi poglavarov posluhnuti: odmah je došlo njemu ono vrěme na pamet, kad je zapovědi služkinje morao sveršit, i učinio je prez marmljanja, šta mu je bilo zapovědano. — Nise dopadala njemu koja hrana: berzo se je setio na onaj tužni dan, kad je morao od glada trave jesti: i jeo je dovoljnostum ono što je dobio. — Čuo je on kada děte, koje se je na svoje roditelje, i njihovu oštroću tužilo, ili ludu svoju želju, daleko od njih biti, izrazilo: odmah je pripovědao njemu svoje zgode, i dokončao svigdar tum opomenum: Nek budu roditelji, koliko njim drago oštri; opet ljubi nje, budi njima pokoran, neostavi nje nikada; jerbo bolje i ljubeznie priatelje, kak su oni, nenajdeš nigde.

VII.

Mudrovič.

U jednoj ugodnoj okolici horvatske zemlje, na obali Save potoka živio je Mudrovič, jedan dostojan starac, kojega su svi kano čoveka od verloga serdca, mnogog iskustva, osobito pako, kano velikog priatelja mladeži poznali, i štovali! Više od pedeset godina pošedovao je on jedno poljsko gospodarstvo, koje neutrudljivem nastojanjem, i temeljitem poznanjem poljskog obdělavanja mnogo je bio popravio. — Njegov jedini sin umro je u cvětu mužke dobe, ali ostavio je dva sina pune dobrih sposobnostih, kojeh odgojenje perva i ugodna zabava starca bilaje. — Svi kamo su morali ovi dečaki njega spro-

vadjati, i dočim je on perve temelje poljoděljstva, i druge predmete gospodarstva nje kano igrajuč naučio: nije takodjer u nijednoj zgodnoj priliki propustio njihovo serdce izobrazit. — Svako naravsko pojavljenje dalo je njemu povod, kakov nauk mudrosti, ili krèposti, kano dobro seme u plodovitu zemlju, u njihovo mekano serdce usaditi.

Opazio je on, u primeru, kako se beršljan oko hrasta, koj je njegove slabe rozge, kad su jedva iz zemlje proklicale, od svake nezgode sačuvao, čversto ovija: odmah je svojem unukom ovak govorio: Nikada, draga dětca, nesměte vi na primita dobročinstva zaboravit. Kako god beršljan staroga hrasta, koj njega nekad u njegovem proklicanju je branio, još sada gerli: tako mora dobar i pošten čověk još u večoj dobi zahvalen prama onim biti, koji njemu u mladosti dobro su učinili, ili k-njegovom izobraženju pripomogli.

Vidio je on kragulja, koj u zraku dugo u krug se vijuč na svoj plěn oštro motri, i zatim berzo kano strěla na skerlca, svoju hranu po njivi tražučeg dole se sruši: odmah je dečakom ovak

govorio: Glědajte, dětca! ovo je slika jednog zaverženog čověka, koj lukavo vrěba, kako bi pravomu naškodit mogao. Višeputi ide mu za rukum, i pravičan mora pasti. — Ali ravno kako sokol opet nadvlada i uništi kragulja: tako ranije, ili kasnie podignese pravica suprot onomu čověku, i kastiguje njegove zloče. — Zato, moja dětca! budite uvik krotki, kano golub; pokorni kano janje; štedljivi, kano mravlja; i posleni, kano pčela. Bežite zločeste, ogovarljivce, dangube, i razsipnike. Merzite na njihove zle čine, ali nemojte nikada marzost za marzost, progon za progon, zaverženost za zaverženost povratjati! — Ovakovi nauči Mudrovica, koje on svojum priměrum je potverdio, usadili su se duboko u mlada dečakov serdca, i doněli su u svoje vrěme plodan rod.

Jedanput, bio je ugodan prolětja dan, odluči on sa svojima unuki proštenje u bližnjem selu polažiti; buduč pako da ranie, kak se je služba božja sapočela, onamo je stigo, trudan od hoda sědne na klup hladovite lipe. Mnogo mužev i žen, mladičev i dětce, bilo

je već onde sakupljeno. Směrno su svi njega pozdravili, kojim on priazno zahvali. Mnogi stupili su k-njemu, ruku njegovu serdčeno stisnuli, i radovalise nad njegovem zdravljem. — U kratko nastane medju njima razgovor. Govorilisu od rata, od opustošenja lěpih kotarov, osobito pako od velikih i težkih podankov, koje svi platjati moradu, za vojsku uzderžavati. — „Nije već moguće pošteno živeti, govorilisu mnogi. Porez će nas još prosjake učinit.“ Šta mislite vi od toga? Otac Mudroviću!

Nasmějese dobroćudno starac, i rěče njima: „Rado ću ja vama, ako želite, moje odperto mněnje u toj stvari kazati; možebit će se zajedno gdi koja reč najči, koja veliki i mali dětci koristna bude; a šta od serdca ide, ono se ovde ili onde rado u serdce i prime.“

Čitavo družtvo zamoli sad vrědnoga starca tako govorit, kako u svojem serdcu misli. — Tihoća nastane, i Mudrović počme ovako govoriti: Istina je, podanki su ovo vrěme težki, i ja želim, káno i svaki vrědan čovek, da bi se opet mir povratio, koj jedino nas, od ovog bremena oslobodit može. — Ali,

Bog bi dao! da nebi bilo bědniih podankov, kak su ovi. Ja barem poznadem još druge, mnogo škodnic. — Věrujte meni, dvaput toliko, kak deržava od nas zahtěva, dolazi nam naša lěnost; triputa toliko naša taština; i četiriputa toliko naša ludost, i nesmotrenost. Ono je naj gorje kod toga, da dobrotivo poglavarstvo nama od ovih podankov ništa odpustit nemože. Ali opet i suprot ovoj bolěsti ima različitih lěkov, kojima mi naše stanje popravit možemo. Nek se svaki tersi sam pomoči, i božja pomoč neče mu manjkati!"

„O kakvum krikum bise mi tužili nad težkum nepravdum, kad bi naše poglavarstvo nas sililo, više dana, kak smo dužni, njemu raditi! — Ali lěnost još gorje s-nama postupa. Mi bise zaisto prěplašili, kano od běsnog čoveka, kad bi sve ure skup zbrojili, koje mi dangubeč, ili, što ništa bolje nije, u nekoristnem poslu provedemo. — Bezposlenost uzrokuje bolěsti, i pokratjiva naš život. Ako je daklje vas šivot vama drag, nemojte vrěme gubit; jerbo vrěme je povod, iz kojega vaš život sastoi. Ali malo tko na to misli, i tako se prěspi

mnoga ura, koja bi se mnogo koristnie sprovodit mogla. Mačka, koja spava, miša nezateče. Pak nečemoli dovoljno spavati, kad čemo u cernem grobu počivat?“

Medju svima razsipnici jest on, koj svoje vrěme brez koristi potroši, naj više nesmotren. Sve se može nadoměstit, samo izgubljeno vrěme nikada. Zato trěba je, da smo uvěk posleni; ali posleni razumno, tojest nečinimo ništa, kak ono, što je dobro, koristno, i svarsi našoj shodno. — Koj hoče putovat, veli poslovica, on mora rano ustati; jerbo drugačje mora svoje korake podvostručit, i još se može zgodit, da kasno na město svog nakanjenja stigne, i svoje posle zaněmari. — Lěnost se po putu života tak polagano vuče, da nju skoro svigdar ubožtvo dostigne. „Želiš ti srětan i zdrav biti, idi rano spavat, i opet ustani rano na delo; učio je mene jedan vrědan stari muž, i ja sam kroz moj čitavi život doznao, da je njegov savět bio mudar, i u iskustvu utemeljen.“

„Vi se tužite, da su zla vrěmena? Ali vi nepromislite, da od vas naj više visi, takova popravit. Ne vašum željum,

nego nesatrudljivem poslovanjem možete ova popravit. Jerbo, koj neradi, več samo u ufanju živi, on če od glada poginut. Ništa nedojde brez truda, i koj dovoljnog blaga neima, mora raditi, ako hoče kruha jěsti. — Svako rukotvorstvo ima manje ali vise zlatno dno; ono je jedna glavnica, koja sěgurni probitak donosi; i u svakem stališu možemo korist i poštenje steči. Ali opet treba je rukotvorstvo, ili drugi kakov posao dobro razumiti, neutrudljivo raditi, i sve dužnosti svog stališa věrno sveršivati. Ako to propustimo, onda šegurno nečemo imat novao za podanke platit. Věrujte meni, da poslěnost nikakvo pomanjkanje nepoznade. — Ja sam u mojoj mladosti čuo od jednog pametnog muža lěpu prispodobu. „Mirno se spava, govorio je on, pod krovom poslenog čověka; glad stoi daleko od njegove kuče, škilji nenavidnem okom na nju, ali se u nju stupit neusudi. U nju panduri nikad nedolaze, jerbo poslenost platja brizljivo svoje duge. — Možebit vas žalosti, da još nikad blago iskopali, ili bogatu baštinu něste zadobili? Takova žalost bila bi nepamětna, jerbo poslěnost je naj večje

blago; i božji blagosov, koj poslenosti nikad ne manjka, ima veću vrědnost, kak sve baštine.“

„Ali opet nije zadosta, da smo marljivi i posleni: potrěbno je još, da rěda, oštroga rěda u svih naših poslih obderžavamo; jerbo najmanja nemarnost može naj škodnie poslědice imat — Ako pak željite plod vaše marljivosti i poslenosti osětjati, budite trězni i štedljivi. Nije zadosta steči, moramo takodjer znati ono, što smo stěkli, pametno uživati. — Odrečtese svakoj taštini u oděči, neželite ludo, baš tak dobro se braniti, kano vaši mnogo bogatii susědi; ostavite i kratku besposlenost, koju vi ukrěplenje zovete, jerbo svako koristno dělo je naj bolje ukrěplenje. Bolje da legnete brez jela u postelju, kak da u jutro s-dugmi ustanete; i zaisto nečete se več na zla vremena, ili radi velikeh i težkeh podankov potužiti; šta vi za vašu volju, ili želju namiriti višeputi potrošite, bilo bi dovoljno za podanke triputi naplatit.“

„Kolikoputi polažite vašare, i kupujete nepotrěbne stvari, jerbo krivo mislite, da onde lahku čenu kupit mo-

žete. Ali promislite, da ono, što sasvim potrěbno nije, i na pol cene je odviš skupo. Koj nepotrěbna, i suvišna kupuje, moratče napokon i ona, koja su njemu potrěbita, prodat. Zato poglědajte svaki novac prie, kak njega potrošite. Nije sve potrěbština, šta vi za takovu deržite; naravsko živlenje netrebuje mnogo. Čuvajte, dok možete štagod zaslužiti, tak zaisto onda, kad starost, ili bolěst vam raditi nedopusti, nečete pomanjkanje terpiti. Promislite, da vrěme, u kojem štagod prištědit možete, je kratko: trošit pak morate, dok ste živi. — U kratko, nepropustite nijedan pošten, i pravedan način vama dobrostanje pribavit, i protivitese svakoj napasti, samo jedan novac brez prave potrěbe potrošit. To je jedini način, kojim zla vremena popravit, i vaše podanke brez marmlanja platit možete."

„Ja vama ništa ne govorim, kak ono, što sam kano istinito, i dobro sam spoznao; a iskustvo je naj bolji učitelj, ono derži občenitu školu, u kojoj mudri i ludi svašta naučit mogu. Koj pak iskustvu protivo radi, sebi samom ima pripisat, ako u nesrětu padne."

Muži, mladiči, i dětca slušalisu željno, i jos su sutili, kad več Mudrovič je prěstao govoriti. — Osobito radi posljědnjih je vrèdan ovaj starac verhu načina, kojim srětno i zadovoljno živit možemo, sebe izjasnio. „Odraštjene ljudi, reče on, nauča čovek u obče brez velike koristi. Dětcu trěba podučit, i izobrazit; njihovo još mlado serdce poprime laglje nauke istine i mudrosti, i ako od svěga toga, što sam govorio, samo jedna rěč u kojem serdcu roda donese, bit ču obiljno naplatjen“

Ali, pitalasu dětca, od koga ste vi to naučili, što ste nama danas pripovědali?

Od jednog istinitog, vrědnog, poštenog, i pametnog muža, odgovori starac Ja sam bio sirotica i on je mene uzeo k-sebi; ja sam bio ubog, i on je mene naučio malem zadovoljan biti, i poslenostum više pribavit. Sve, što imam, moram njemu zahvalit, i ono, što sam vama govorio, bio je saderžaj onih naukov, koje sam ja od njega primio. Saderžite nje u serdcu, i bit čete srětni, kano i ja mene za srětnoga deržim.

SADARŽAJ.

Österreichische Nationalbibliothek

